Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 13 ОКТЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 122 (7625). ★ Мах 3 кеп.

ПРОГРАММАГIА НИКЪ БУ

Кема леларга хьежа центр. 11 октябрь. (ТАСС). Лаьттана юхерча арбите 295 дийнахьа болх баьб Владимир Титовеи Муса Манаровеи. Валерий Полякова космически полета ялх кIира даьннад.

XIанз «Мир» яхача Iилма-тохкама комплекса экипажа дукхагIйола балха ха дIайода йиййлача космически аренга бовлара еча кийчонга. Космонавташ гидромогистралеш, электрически зIанараш, скафандрай системаши оборудовании миштай хьожаш ба.

Медицински тIахьожама планагIа массе а оагIорахьа таьхкай командиреи бортинженереи дега - сосудисти система цар велоэргометре физически упражненеш еча хана.

Дунен халкъашта юкъерча боарамашка атмосферни йоацача астрономегIа чакхъяьккхай Геркулес х-1 яхача нейтронни седкъан балха ткъаь сеансах латта зем баккхара аргIанара сери. Эксперименташ еча хана хьакхаьчача информаце анализо бакъдир хьалхагIа «Квант» модула телескопаша гучадаьккха хинна рентгеновски пульсар ше кхестара сихдара кердача стадега ялар. Укх гарггарча деношка «Рентген» яхача орбитальни обсерваторе новкъосталца дIахо а тохкаргба йоккхийча Магеллланови морхашка ТIехкерда седкъа.

Бувзама сеансашка космонавташа хоам бу лехкаш йолча коплекса тIа оттаьяча программагIа болх бу, яхаш.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Урус - Мартановски района «Урус-Мартановский» совхоза сомаш лелабеча коллективашта юкъе хьалха я Астамиров Султан керте латта № 1 йола бригада.

— Ткъо саг ва тхо коллективе къахьегаш, — аьлар С. Астамирова. — Оаха лелабу 67 гектар Iажаш. Тхоай низ дIакхоачар даьдар оаха боккха хьувкъам чуэцара. БIаьстан юхье гаьнаш яIаяр, дискаш даьхадар, эшаш йола удобренеш тайсаяр. Цхьабакъда, хаоттам аттачарех бацар. Молхаш каст-каста етта езаш хулар, хIана аьлча ди хьалха техараш догIо йоайора. ХIаьта а цхьацца толамаш даха аьттув баьлар тха.

Фуд бригадира «цхьацца толамаш» яхар? ХIара гектара тIа 70—75 центнер Iажаш чуэц цо кулгалдеча болхлоша. Из тоъал дукхагIа ла планал а шу доладуш тIаийцача социалистически декхарел а.

Дийнахьара шоай нормаш 150 процент а кхы дукхагIа а кхоачашъеш къахьегаш ба сом гулбеш бола Башаева Татьяна, Гишуркаева Луиза, Мупулханова Марем, кхыбараш. ХIаьта продукци тикашка дIакхухьача дикача оагIорахьа белгалбаьннаб тракторист Астамиров Хьамиди шофер Саидов Лаьчеи.

«Урус - Мартановский» совхозера Iажаш духхьал вай республике бахача наьха истола тIа кхаьча Iаш. Цар морзо йовз вай мехка СибарегIен а Гаьнарча Малхбоален а районашка.

— Тха бригада дIахо а балха овсарле лакхъе лаьрхIа я, — йоах С. Астамирова. — ХьатIадоагIача шера денз арендатораш хила ловш да тхо. ТIаккха болх кхы а дикагIа дIагIоргба.

Деша дай бац

Дулх дохкача даькъе Сунженски района хьайбаш леладераша соахка нийсдалийта кхоачамбоацараш массанена дагадоагIа. План 5933 тонн йолаш, 5009 тонн дулх мара дохканзар цар паччахьалкхенга. Къаьстта эсала къахьийгар ЦIеча Эскара цIерагIча колхозеи «Серноводский» совхозеи коллективаша. Цу шин боахама 460 тонн дулх дIачудала низ кхачанзар. ХIаьта социалистически декхараш кхоачашдарах вIалла дувцалга а яцар.

ТIаккха хувцаденнадий гIулакхаш укх шера? Дулх дохкача даькъе цхьацца толамаш даьхад районерча хьайбаш леладераша. Чакхбаьннача ийс бетта цар паччахьалкхенга дехкад 3279 тонн дулх. Из планал дукхагIа да.

Цхьабакъда, шура йохкара план кхоачаш ца еш йисай районе. План 13360 тонн йолаш, из паччахьалкхенна дIачуеннай 13070 тонн. Цахаддаш юхатетт гIулакхаш «Путь к коммунизму», «Восход» яхача колхозий, «Серноводский», «Ассинский» совхозий, кхычар шурий - товарни фермай коллективаша.

Хьалхалатта коллектив

Нохч - ГIалгIай химически завода цехашта, участкашта юкъе дикагIчарех лоархIаш я предприяте партийни организаце секретара, йоккхагIйолча мастера Егорочкинас кулгалду олифа доаккхаш йола участок. ХIара бетта 10—20 процент тIехкхоачашъю цун коллективо шоай планаш, ара мел хецаш йола продукци цхьоалагIча сортагIа я. Лабораторе мога ца еш цкъаь цкъа олифа, лак, басараш дара ахфабрикаташ арахийцаяц цун йоккха йоацача, барттайнача, интернациональни коллективо.

Участка доахача толамашта юкъе шоай доккха дакъа юкъекхухьарех ба лакха говзал йола аппаратчикаш Литаева Тамара, Воронько Мария, Бисаев Ваха, кхыбараш. Нах шийна тIехьабаха ховш, йоккха опыт, лакха говзал йола говзанч ва бригада кулгалхо Багдасарьян Сергей Бегларович. Ткъо шу совгIа ха я цо укхаза хьаьнала къахьега, массане а лоархIаш ва, цудухьа дукха ха йоацаш гуччахьа кхадж а тосаш, шоай бригадиралла хержар из участка оператораша.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) аппаратчикаш Т. Литаева, А. Юсупов, С. Багдасарьян, В. Бисаев, М. Воронько.

Р. АУШЕВА сурт.

КХАШКАРА БАЛХАШ СИХДЕ

Ахархошта юкъе цхьан хIамана белгал ва агроном: фийг дIабувча хана хьувкъам дагабоал цунна, хьувкъам чуэцача хана — дIабув фийг дагабоал.

Са сай я укх деношка цу тайпара уйлаш. ХIанз тха кхашка боахкача наьха еррига уйла, беррига теркам — сихагIа хьувкъам чуэцара тIалат. Тха, агрономий теркам — кхоаненга, кхоана хургболча хьувкъамгахьа озабенна ба. Тхона дагадоал дIадув фу, оахам, удобренеш, бокъонца кийч а даь мара Iаң кIаладахийта йиш йоаца тхоай лаьтташ — цхьадараш ялаташ дIадийна, шоллагIадараш — бIаьстан юххье сеялкаш дIатIаяха мара ца езаш аьха, кIаьддаь, кхоалагIдараш — зяба аьха дада.

Цу тIа доазош зIамига долаш лаьтташ а дац уж. Гурахьа дувча кIивои мукхои дIалоацаргда тха совхозе 3000 гектар лаьтта. Цох 2000 гектар гаргга долча лаьтта ялат дIадийна даьннад тхо укх агротехнически балхаш дара эггара дикагIа долча деношка.

Укх гуйрана оахош деча гота-балхашта юкъе дукха керда хIамаш а кхухь оаха. Эггара хьалхарча плане — дIадув фу да. Оахош хьалкхедаь кIаи мукхи ба оаха дIабувр. Дерригa хьалхарча классагIа а да фу. ХIаьта а фу тешаме дар аьнна каялац, фийг бужа лаьтта а иштта кийчдаь, хьаьндаь ца хилча. Цудухьа гIерт тхо агротехнически бокъонех тхоашкара доагIа Iунал цунга дIакхачийта. ХIара кхай тIарча лаьтта анализаш ейтай оаха юртбоахама Iилматохкама института лабораторе. Цудухьа тхона хов тхоай лаьтташ мичахьара «меца» да, царна малагIаш а мел а удобренеш эш. Хов тхона йоагIачул совгIа е кIезигагIа тайсача царех мел зе доал а. Тха лаьтташка хIанз ца тоъар, дукхагIдолча даькъе, — фосфор я. Цудухьа оахош хIара гектара дIатохача удобренешта юкъе 70 килограмм из хургйолаш увтаю оаха рецепташ, анализо хьахьеккхача тайпара.

ЧIоагIа лоархIаме да оахама кIоаргал доаггIача тайпара 25—27 сантиметр долаш хилар а. ХIана аьлча кIи фийга овла Iа даккха дезаш йола моттиг из кIоаргал долаш я. Нагахьа санна цул тIехьагIа из аьхача — овла низ хилац чIоагIача лаьтта тIоанах Iочубаха а лерттIа Iа даккха а. Цудухьа чIоагIа хьожаш, дагадоалаш хорж оаха из болх бергбола механизатораш. Из аз йийца агрономически къайле йовзаш, хургболча хьувкъамах дог лазаш а, хIаьта дукхача шерашка оахам деш хьабоагIарех а ба хIанз цига дии бийсеи па къовсаш къахьегаш бола Оздоев Зялмах (№ 6 йола бригада), Осмиев Салман (№ 1), Арчаков Ваха (№ 3) кхыбараш. Ерригаш 14 агрегат я лаьтта оахаш. ХIара дийнахь 140—150 гектар оах цар массане а цхьана.

Царна дукха тIехьайнсац ялат дIадув агрегаташ а, 10 я уж ерригаш а. Социалистически яхь я царна юкъе. ХIанзарчоа хьалхале Дударов Русланеи Измайлов, Валереи агрегаташка я.

ДIадувча ялатий яр мо согато е езаш гIулакх да бIаьстий дIаювргйолча культурашта лаьтташ кийчдар къаьстта шекара свекланеи коартолаштеи. Удобренешца хьаьндаь, 15—20 см. кIоаргал долаш аьха, нийсдаь, шаьрдаь, харшаш даьха кийча хила деза уж Iан кIала долхача хана. ХIанз хьашкIаш чуэцаш мукъа мел яьнна участкаш цу культурашта лаьрхIа оахаш да тхо.

Совхоза агрономически служба штаб шийгара доагIар хьадеш я, лоацца аьлча. Хов тхона тхоай декхар мел бехктокхаме да а хургболча хьувкъа кхел тхоаех тийша йолга а.

М. ЧУМАКОВ,
Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза керттера агроном.

ДИКА ХЬИЙКЪАЙ ХЬАЖКIАШ

Сихдаь дIахьош да Малгобекски района «Алханчуртский» совхозе гуйранара тIеххьара балхаш. ТIатеIIа чуэцаш я хьажкIаш, генараш, коартолаш.

ХьажкIаш дукха хIама ца эшаш 350 гектара тIара чуенай хIанзле.

Раьза ба совхоза къахьегамхой хьувкъама. ХIара гектара тIара 43 центнер гаргга фуалъяьха хьажкIаш йоал. Цхьайолча кхаш леладераша кхы а дукхагIа чуэц.

Масала, Ю. Дарсигова кулгалдеча коллективни подрядагIа болх беча бригада къахьегамхоша хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 85 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуяхь. Районе эггара лакхагIа хьокхам ба из. Цу толамга кхача карагIдалийтар, бригадерча механизатораша хьажкIаш дIаера лаьтта кийчдеш, дIаювш, кхееш даь дерригa балхаш агротехнико дIа ма дехха ший ханнахьа чакхдаьха хиларо.

Дика хьувкъаьй совхоза къахьегамхоша гибридни хьажкIаш а. Уж хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 23,8 центнер йоал. ХIаьта арендни подрядагIа ши бIаь гектара тIа уж кхеьйча вежараша МартазановгIар хIара гектара тIара 35 центнер гаргга чуийцар. ХIанззе яьча итого хьахьокх, лелае хьайийцача техниках, цунна эшаш хиннача догорах, дIадера ийцача фух, удобренеех доагIар совхоза дIаденначул тIехьагIа, царна 20 эзар сом совгIа ахча дусаргдолга.

Паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара укх шера план кIезигагIа дале 30 процент тIехкхоачашъе карагIдаргхиларах шеко яц совхоза кулгалхой.

Генараш 560 гектара тIа кхедаьд цу боахаме. Царех 400 гектар совгIа дараш чуийцад хIанзле. Паччахьалкхенна дIаденнад 390 тонн, шера план 460 тонн йолаш.

Генараш хьокхаш геттара дика къахьег механизатораша И. Костоева, Х. Цечоева, В. Гулиева, Р. Амаханова, Х. Цечоева, кхычар. ЦаI-ах балха норма ца еш ди дIадахийтац царех хIаране.

СалаIар фуд ца ховш къахьегаш ба хIанз коартолаш чуэцаш боахкараш а. Укх шера духхьашха бIаь гектара тIа дIайийнаяр из культура. Иштта из дале а геттара дика хьувкъа карагIдаьлар совхоза кхаш леладерашта, къаьстта а коартолаш подрядагIа лелаяьрашта. Масала, план 40 центнер йолаш совхозе гIолла хIара гектара тIара 130 центнер чуэцаш яле, подрядагIа уж 20 гектара тIа кхеьйча М. Балкоева бригаде хIаранена тIара 210 центнер, Х. Чапанова — 170 центнер яьлар.

Ала хIама доацаш дика лел совхозе доакъар Iалашдара балхаш а. Хьайбаш Iангаҏа дахара чусоцадаьча моттигашка хьатIа а ена дIаоттаьй хIанзле план 2160 тонн йолаш, 2400 тонн гаргга йол. Вешта из 3500 тонн гаргга кийчъе шоай къахьегамхошта карагIдаргхиларах шеко яц совхоза кулгалхой.

Силос хIанзле ворхI эзар тонн гаргга еллай кIоагашка. Из пхийтта эзар тонн кийчъе дага ба совхоза доакъар Iалашдераш. ЛаьрхIар чакхдаккха шоашта карагIдаргхиларах шеко йолаш а бац. ХIана аьлча, аьхки кхоачамболлаш укх шера догIаш а дийлха, геттара дика дегIаенай силоса дIайийна хинна хьажкIаш.

Силоса хьажкIаш хьокхаш боахкача механизатораща И. Газиева, М. Костоева, А. Шадыжева, А. Джонхотова, Б. Малороева беча балха геттара раьза ба цу боахама кулгалхой. Шоаш дер сихеи дикеи ду цар.

М. ХАРСИЕВА.

Нов. Х. Х. Дзейтовна «Нохч-ГIалгIай АССР культура заслуженни болхло» яха Сийлен цIи ялараx дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Кепайоазон даькъе дика гIулакхаш карагIдаларах «Нохч-ГIалгIай АССР культура заслуженни болхло» яха Сийлен цIи лойла **Дзейтова Хьусена Хьажбикара** Нохч-ГIалгIай книжни издательства директора.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 11 октябрь.

Нов. М. П. Бажаевна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота ялараx дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Партийни советски органашка дукккхача шерашка беркате болх барах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Бажаев** Мурат Пулиевича — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Iилмаи дешара заведенейи отдела заведующе заместитела.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 11 октябрь.

Нов. К. З. Пуруджан «Нохч-ГIалгIай АССР мехкдаьттан газеи промышленноста заслуженни болхло» яха Сийлен цIи ялараx дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Мехкдаьттаи газеи промышленносте дика гIулакхаш карагIдаларах «Нохч-ГIалгIай АССР мехкдаьттаи газеи промышленноста заслуженни болхло» яха Сийлен цIи лойла Пуруджан Карп Захаровича — «СевКавНИПИнефть» института опытни производства начальника.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 11 октябрь.

Советий мехка гIолла

* ОРЕНБУРГ. «Эльтран» яхача кагирхой конструкторски кооператив массе а оагIорахьара предложенеш телаш ка йоалаши эффективнии хилар. Специалистий объединени вIашагIтехай «Инверторг» яхача заводе. Сарахьеи салоIача деношкеи болх беш кагийча наха юххьанца кхоачашдир шоай предприяте бехктокхаме заказ. Бурув деттача экспериментальни установка электрооборудовани миштай хьажар толаме чакхдаьлар. «Инверторга» хIама ца эшшаш 40 эзар сом пайда а кхаьчар. Дика хIама кхаьчад кооператорашка а. «Эльтран» хьахилар завода керттерча конструктора отделерча инженерех болча У. Гасановеи А. Шлифереи инициативагIа. Уж говза специалисташ Оренбурге иштта барашта юкъе дикагIа лаьрхIача рационализаторий творчески коллективо членаш а ба. Шоай кооперативе къона конструктораш бизза даьй а ба. Совлен документаци кийчде а ца дезаш образецаш сихагIа кийчъе йиш хилийтар цо.

* АШТАРАК (Армянски ССР). Эггара хьалхара продукци арахийцар текстильно-галантерейни изделей Ерывански промышленни объединене филиало. Предприяте — номенклатуре я эластични упаковочнии тесьма, отделочни ленташ. Из продукци кагий я, бакъда, халкъа эша товараш хьадеча дуккхача предприятешта эшаш я. Филиал болх бе йолаялийтаро объединене арахеца ерригa продукци цхьа миллион сома маьха — тIакхетийтарал совгIа, районе бахача къахьегалургдолча наха хьаде хIама хулийташ социальни проблема кхоачашъе йиш а хилийтар.

* БАРНАУЛ. Алтая хьунашка чакхдоалаш латт кедр дIайогIара гуйран балхаш. Уж дIайогI хIанз пхи эзар гаргга гектара тIа, уж плана заданел дукхагIа я. Крае ерригa укх шера уж дIайогIа лаьрхIад 20 эзар гектара тIа. ДукхагIа йолча моттигашка хургья дийхка гаьнаш. ДIаегIай иштта дукха корсамаш, лиственницаи Iарждакхеи гаьнаш.

* КУРГАН. Кургански областерча Лебяжья яхача болхлой поселка кердача улицагIа массехк цIа мара дагIац. Бакъда цун ший цIи я. Халкъий депутатий поселкови Совета исполкома решени тIачийцай цу улицах шоай мехкахочун бIухочун-интернационалиста С. Сутягина цIи тилла аьнна. Къонача салтечун ткъо шу мара хиннадац цо Афганистана лоамашка тIеххьара тIом беча хана. Цига майра латарах венначул тIехьагIа цунна еннай ЦIеча Седкъа орден. ДагавоагIа турпал эскаре вахале цо чакхъяьккх а ч а профтехучилище. Здане тIа оттадаьд мемориальни улг.

* ПЯРНУ. (Эстонски ССР). Пярну яхача эстонски городе хьайийллай антропологически фильмай дунен халкъашта юкъера фестиваль. Творчески яхьашка дакъа лоацаш хургда барайтта мехкара 50 гаргга кинолента. Эггара йоккагIа йола программаш еннай цига Англерчеи Францерчеи кинематографис т а п а. Советски Союзе цига денад Москверча, Новосибирскерча, Грузерча, Киргизерча, Латверча, Литверча, Туркменерча студей картинаш.

Антропологиче с к и фильмай декхар — болх беча хана ерригача сферашка, дерригача гIулакхашка саг дIахьокхар. Цудухьа сел шера ба фестивальни темай гом: «Жизнь от рождения до смерти», «Выживание культур», «Боги», авторий теркам тIаоз «Ритуалы и праздники» яха фильмаш. Къаьстта чIоагIа цIенъенна дIаялар кхерам болча культураша. Киноюфорума доазонашка чакхъяргъя «Фу дергда дIайолаш латтача культурашта?» яха Iилман конференци.

Жюре ший решени ергья 16 октябре. Отборочни комиссе членашта хетачогIа керттера конкуренце хила тарлу Англеи Советски Союзеи фильмашта юкъе.

* ТУЛА. Шекара свекла йохкара дола шера заказ кхоачашдаьд Тульски областа лаьтта леладераша. Колхозийи совхозийи реальни таро я паччахьалкхенна 600 эзар тонн «Мерза овлаш» дIадала а из культура йохкара цхьан шераи кхаь шераи йола планаш кхоачашъе. Ши бIаь а дукхагIа а центнер хIара гектара тIара яьккхай Камински, Чернски, Воловской районий боахамаша. ХьалхагIе а даьча лоархIамех моттигерча заводашка чакхйоахаргъя 80 эзар тонн гаргга свеклаш.

(ТАСС).

УЙЛАШ ЕШ БА КОАРТОЛАШ ЛЕЛАЕРАШ

Баьццара лорд а, чIоагIа чIегI а, хоза гув а болча хана са айденна бар Назрановски районерча «Экажевский» совхоза коартолаш лелаераш, шоай хьувкъам дика хургба яхаш. Оасара ха яр из. Бакъда, хIанз «буралгаш» шоаш чуэцача хана кхыча тайпара уйлаш я царна дагаухараш. Кхоачашхиннадац цар лийрхIар. Къаьстта бохам хул тахан шоай кхашта бIарахьажача дукхача шерашка из культура кхееш хьабоатIача боаккхийча мастерашта Евлоев Хьажбикара, Угурчиев Iамархана, Аушев Ювсапа, Евлоев Ахьмада кхычарна.

Хьувкъам эсала хилар бахьанаш хIанз дувцац цар. Е дувца мукъа а бац. ХIанз цар керттера декхар — хьалкхеяь коартол сихагIа чуэцар. Из цар вIаштIехь а доал. Йоачан хиннача юкъа мара ца соцаш хIара денна 200—300 саг, хул кхай тIа коартолаш лехьаеш. Цкъаза цига болх беш йолча 10 копалкана а магац царна уж хьаахк. Бакъда, коартолаш тIайотта яьхка машинаш кIезига я. Кхы эшаш а яц. Дийнахьа сарралца болх бича а хьалйизац уж.

ХьалхагIа ноябрь бетта а тIехь чакхъяланза хулар из кампани. ХIанз кхаь-динъ дийнахьа балла болх мара бисабац цу 600 гектар хулача кхай тIа. Городера а гонахьа ядача юрташкара а вIашагI а беттaлуш нах ух укхаза договорагIа болх бе. Договорах шоашта дIакхоачар Iаяха дукха коартол еце а (6 процент) болх хьабу цар. Ялх процент-м кIезига, яцар, нагахьа санна коартол хьалха санна дика яларе. БIарчча дезал ара а баьнна дийнахьа сарралца лохьайича цхьа тонна коартолаш лохьалац хIанз: сел эсала, кагий я коартолаш. Цецбувл кхычахьара нах уж «Экажевский» совхозера я аьлча. ЗIамига хиларал совгIа, бе тIеIайича санна цхьан оагIорахьара таьIа, шоллагIчахьара — богаш ягIаш я уж. Ший бахьан да цу гIулакха а. ДIаьхача ахкана ца хаддаш дийлхача догIаша коача лоаттадаь лаьтта гуйрангахьа ластача эттIа а эттIаш докъадала доладелар, кхача йолаенна коартолаш вIашка а теIаеш. ХIанз а хала хьайоах уж наха лаьттан галашта юкъера, Иштта да, вIалла агронома «Iилма» тIа а ца хьожаш вай дувца мегаргдола коартолашта Iедкъа цхьа бахьан.

ШоллагIа бахьан а гуш да. Хийцца саг къайлавоаккх коартолий кхашка хьалтIаяьннача йоархIаша. ЙоархIаш аьлча а, тайп-тайпара баьцаш я-кх, доакъара лахача кора а йоагIаргйоацаш. Доакъара уж хIана хьакхац хац сона. Механизатораша йоах, доакъара лаьрхIа уж хьакха техника хьатIаьккхача гувнаш доха а деш кха толхадергда тха. Специалист вац со цу гIулакха, бакъда из кха арендатора кара хилча, ши хьувкъам чу-м эцаргбар цо цигара — доакъари коартолаши. ВIалла уж йоархIаш хьалтIаяьннаецаре - м дика ма дари. ХIана аьлча, доаккха зе даьд цар коартолашта: малх тIа ца кхоачаш кхотаеннача царна юкъе яьхкай уж дIаьххача ахкана. Из да вай дувца доладенна коартолий хьувкъам юхатеха шоллагIдола бахьан.

Iаьдала коартолаш дIаялара план совхоза кхоачашъюлургъя е юлургъяц аьнна хаьдда хIанзехьа ала хала да.

М. ГИНЗАЕВ.

Парторганизацешка — отчеташи хоржамаши

Дийцар корта болаш дар

Медицински инструменташ еча Гудермесски завода партийни бюро отчетни доклада хьакъехьа хиннача пренешка ше къамаьл деш слесарно - механически цеха комплексни хозрасчетни бригада кулгалхочо В. Кобелева белгалдаьккхар шоай предприяти боахама расчетеи ше-шийна финансировани яреи формагІа болх беш йолла ши шу даьнна хилар. Цу гІулакхо лоархІаме гІо даьд технико - экономически хьокхамаш холуш лакхдара, къахьегамеи технологически дисциплина чІоагІъяра, ший балхах хьахулаш долчунца хІара къахьегамхо чІоаггІа хьашт долаш хулга Іалашдара.

Цхьабакъда, цунца цхьана, хьалхагІа а санна, къаьстта теркам тІаозац заводе технически прогресс айяраи технически перевооружени яраи дешашта. Станокаш, оборудовании механизмаши дукхагІча даькъе тишъенна, эксплуатаци яра ха хьогге а денз тІехъяьнна я, геттара во вІаштІехьдаьккха да царна ремонт яра гІулакх, из бахьан долаш хІама ца деш латташ дукха ха йоаю наха, наггахьа бІарччача бригадаша а йоаеш. Цул а вогІа да материалаш, электроэнерги йоаяра, кхыйола затраташ яра тІехьа слесарни бригадашка цІенхаштта цхьанна саго тІахьожам ца лоаттабелга, цудухьа шоай дІадахар фуд а, баргбола пайда малагІа ба а ховш бац болхлой. Цхьайолча цехашка геттара дегІаенай бехктокхамэле. Масала, наха дІа-са а удаш, къоалаш деш, когаш тІабетташ, массанахьа дІа-са кхайса яда безача маьха долча металлех яь йола тайп-тайпара поковкаш. Цхьабакъда, цІенхаштта бехктокхаме озаш вац цхьаь цхьа саг. Хетаргахьа, хьатІакхаьчай технически прогрессах дола даьсса хабарий метта хьдда гІулакхаш чакхдаха деза ха.

Кизга чу санна хьагойташ дар коммуниста В. Кобелева даь къамаьл технически прогресс яраи — производство технически эргаяккхараи даькъе заводе этта хьал. Цох дийцар ший отчетни доклада тІа завода партбюро секретара М. Акимовича а. Ховш ма дарра, КПСС XXVII съезде, цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий а XIX Ерригсоюзни партийни конференце а решенеша белгалдоах мохк социально - экономически дегІаахар сихдаргахьа чІоаггІа холуш гол тоха езилга. Из декхар кхоачашдара керттера рычаг лерхІ парте Іилма - технически прогресс сихъелгеи производство революционни хьисапе эргайоаккхилгеи.

Цу лостамагІа партбюрос цхьаккха хІама даьдац, аьнна, ала йиш яц, хІана аьлча, керда техника караерзаяра а производство технически даькъе кердаяккхара а дешаш даим а ший теркама юкъмоттиге лоаттадаьд партбюро, цехови партсобранешка хадданза дийцад, хІаьта цу дерригне а гІо даьд заводера технически боарам айбара.

ХІаьта а, ала деза, цу денай, къаьстта ерригача производстве технически революци яра гІулакха лерттІа йоакхо яь ца хиларах. ДоагІар цІенхаштта хьадеха маганзар партбюрона, дехараш дарали нахаца безаме дувцарали совленагІа даь хІама дац. ХІаьта балхах хьахиначо хьагойт 1987 шера чакхдаха лаьрхІача гІулакхех ахаш мара даьдац, иштта укх шера чакхъяккха езаш хиннача 18 мероприятеех кхоачашъяьраш ерригаш а 5 мара яц.

Нийссача хьисапе металл лоаладара участка болх каралберзабара еррига ханаш тІехъялийтай, хІама хьа ца деш. ХІаьта, заводе-м йолаш ма-йий керттерча инженера М. Мушкавеи, керттерча технолога А. Козченкоси, керттерча конструктора В. Репниковеи кулгалдеш йола 50 совгІа саг чувоагІа инженерно-технически служба. Цхьабакъда, ший декхараш лерттІа кхоачашдац цо. Из бахьан долаш балха тІа нийслу брак, телхаю технологически процессаш. Цунца дувзаденна да соахка предприятена 15 эзар сома маьхазе хиннаІга, хІаьта укх шера хиннар 5 эзар сома маьха да. Брак хилар бахьан долаш шерагара шу ме доала алсамдувлаш латт доадеш дар. Соахка из 26 эзар сома маьха хиннадале, укх шера хІанзлехьа доадаьд 38 эзар сома маьха рузкъа.

Духхьал церган йоаха моарзатІий брак яьй 28 эзарнел совгІа. 84 эзар сома маьха я уж, е вешта аьлча, продукце из тайпа кийчдара, боккъалдар аьлча, шин бетта къахьега деза слесарно-механически цеха бІарччача коллективо. ХІаьта из хьал оттара дукха шек ба аьнна моттий шоана бехктокхаме кулгалхой нн. Мушкаев, Козченко, Репников? Аьттехьа а дац. Тахан а тІехь къоастаданза да из дош. Материальни зе юхаметтаотта ца дарал совгІа, цхьанна тайпара административни бехк а баьбац царна-м. ХІаьта из бахьан долаш зе хиннараш гунахьа доацаш бола болхлой ба. Цецвоаккхаш хІама да из хьал дувцача хана, шоай адресагІа наха лоткъамаш деча хана лакхе цІераш яьхача коммунисташа, цу отчетно - хоржама собране хьал а гІетта, пренешка къамаьл ца дар а предприяти технически эргаяккхара хІанз этта кхоачам боаца хьал тоадара шоаш фу де лерхІаш ба ца алар а.

ЦІенхаштта хьадийхар царгара коммунисташа, декхарийла бир уж къамаьлашка гІолла а доацаш, гІулакхаца технически процесс кхоачашъярал совгІа, производства ерригача сферашка перестройка е, хІана аьлча цох тийша да керттера де лерхІаш дар — дукха низ тІабахийта беза кулг-карара къахьегам дІабаккхар, болхлошта къахьегара лерттІа хьалаш вІаштІехьдахар, къахьегама овсарле лакхъяр, хІаьта цун кІийлен тІа дерригa технико - экономически толамаш доахилга а.

Собране къамаьл даьча парте членаша бухсоццаш белгалдаьккхар, къахьегам вІаштІехьбаккхара керда, хьалха латта формаш юкъе ца йоалайой, чІоаггІа производственни технологически дисциплина йоацаш, хІаьта керттера — Іилма-технически прогресс йоацаш, производство технически кердаяккхараи цун еррига сфераш революционни эргаяхараи де мел эшар ца деш дІахьалхашкахьа аха йиш йоацилга.

Ха хьежац. Парте XXVII съездо а XIX Ерригсоюзни партийни конференце а белгалдаьха доккхий декхараш хьдда кхоачашде дезаш да, уж кхоачашделга бухсоццаш тІадуж хІара коммуниста.

Собране къамаьл дир 11 коммунисто. Цар хІаране йоагІаш йола критика йир партбюрона, балха тІа нийсденнача гІалаташта теркам тІаэзар, къаьстта хозрасчетни бригадай йоакхо еш ца хилара а озаш.

Собране дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС Гудермесски горкома шоллагІча секретара Ю. А. Парталимова.

Н. БОРИСОВ.

Химически реагенташ арахецача Карабулакски завода цхьоалагІча цехе дика йовзаш я Вихрова Анна. Чоалханеи бехктокхамеи да цо кхоачашду декхараш. Из я цеха сменни инженер - химик. Технологически установкаш тІа болх беш бола оператораш каст - каста боагІа из йолча шоаш кийчъеш йола химически реагенташ боарамагІа йоаггІача тайпара йий, технологически режим нийса дІайодий хьажара а, хІаьта иштта шоашта ца ховр, ца кхетар цунга хаттара а.

Царна эшаш дола хьехар де, новкъостала оарцагІъяла кийча я Аня, цудухьа къаьстта дукха еза из къонача цун нешашта, массане а сий ду, шоай йоккхагІйола йиша санна лоархІ.

Итт шера совгІа ше укхаза болх беча юкъа цхьа моттиг нийсъялийтаяц А. Вихровас харцахьа анализ яь, е ший декхар талмастта кхоачашдаь. Хьинаре дакъа лоац цо заводе а цехе а чакхйоахача общественни мероприятешка. Нахаца дувца ховш я, цудухьа каст-каста белгалйоах из кулгалхоша, ахчан премеш, Сийлен грамоташ луш, баркал оалаш.

СУРТА ТІА: А. Вихрова химреагентий анализ йоаккхаш йоалл.

Р. АУШЕВА сурт.

БРАК ЧАКХЪЯЬННАЯЦ

Н. А. Анисимова цІерагІча Новогрозненски завода продукцена юкъе лоархІаме дакъа лоацаш я катализатораш. Царех лархІа еза укхараш.

ХІаьта дукха ха йоаццаш Нохч-ГІалгІай стандартизаце а метрологе а центре письмо дера Куйбышевски мехкдаьтта чакхдоахача заводера. Цу тІа дувцар, уж болча дІайоагІа Новогрозненски катализатор, цар госприемка гучадаьккхачох, эша стандарташ йоацаш йолга. Телхаеш я цун дикал а маркировка а.

Цу каьхато дехар дора Нохч-ГІалгІай ЦСМ-а специалисташка, функагІа даь а, уж кхоачамбоацараш дІадахийта, аьнна. Хьалашта духтІавалар духьа специалист вахийтар оаха Новогрозненски заводе.

Гучадаьккхар письмо тІа дувцар нийсса долга. Иштта белгалдаьккхад Новогрозненцаша еш йолча катализатора юкъе бІарчча а механически чІоагІа а йола гурматаш нийслулга. Продукци чу еттача бешкашта духхьал каьхаташ тІа летадар мара, кхы маркировка йоацилга. ХІаьта продукци дІахьош, уж каьхаташ Іолег, цудухьа потребитела вІаштІехьдалац, эшаш йолча парте номер а, продукце дукхал а, из хьаяь бригада а ха.

Иштта телхадеш да продукци лораяра хьалаш а. Из уллае еза дика дІакъайлача моттиге, герметични бешка чу, амма, укхаза из ара, вІалла ногІараш доацача бешкашка лелаю, цудухьа а аппаратнии приемочнии контроль йоацаш хиларах а катализатор геттара талх.

Цунна бехке ба ОТК начальник Т. М. Башковаи, эшаш йола контроль ца лелаеш а гІулакхаш ца тохкаш а вола завода кулгалхо Т. А. Яценкои, цеха начальник Т. И. Егорови, хІаьта иштта цехера технологически составИ.

Предприятена 33 эзар сом экономически санкцеш тІа яьхкай. Цунна из продукци йохка бокъо еннаяц.

И. МАЙТАК,
стандартизацена тІахьожам лоаттабара вола пачхахьалкхен инспектор.

Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама комитете

ХІАРА ДЕЗАЛА — КЪАЬСТТА ФУСАМ

Дукха ха йоаццаш республика тІахьожама комитето Нохч - ГІалгІайчен облсовпрофаца цхьана техкар «Чечинггражданстрой» треста организацешка жилищни законодательствои чубаха фусамаш эшача наха учет яра бокъонаши гІожа телхаяра дуккха а факташ. Тохкам баьрех цхьан организаце мара дацар жилищни хьалаш тоадара учете оттабаьча наха телача заявленешта регистраци ю ер ма дий аьнна дола книжка.

Цу тайпара книжкаш дукхагІча даькъе бокъонаша могаеча формо дІа ма деххара дац. Уж леладац цІенхаштта йолча отчетноста документаш санна, цар тІа номераш а организаце печаташ а латтац. Цул совгІа, уж лерттІа а леладац, хийла моттигаш я цар тІара йоазонаш тоадеш, цаІ дІа а даькхе, кхыдар яздеш. Гудермесски, Аргунски, Грозненски ремонтно - гІишлон участкашка цу тайпара книжкаш вІалла дІадола а даьдац.

Треста цхьайолча предприятешкеи организацешкеи фусамаш эшарех хІаранена лаьрхІа учетни делаш дац. ДукхагІча даькъе нах учете оттабу эшаш дола документаш доацаш, общественни комиссеш наьха жилищни хьалашка дикка ца хьожаш. Чубаха фусамаш эшарий лични делашта юкъе йоацаш хул администрацеи профсоюзни комитетеи нах квартирни учете оттабарах йолча решенеи выпискаш. Масала, № 2, йолча РСУ инженера А. Арбиева жилищни хьалаш карарча шера август бетта мара техкадац, хІаьта из учете латт 1986 шера денз. Сантехнически балхаш дара йолча Грозненски специализированни участке чуІе фусамаш эшарий списакшта юкъе ва цу организаце начальник Г. Базаев, цхьабакъда, из квартирни учете воагІаш оттаваь хилар хьахьокхаш дола документаш доацаш да. Аргунерча аьшкабетонни изделеш хьаеча завода квартираш эшарий спискашта юкъе ва 68 саг. ХІаьта учетни делаш доаггІача тайпара оттадаь царех шиъ мара вац. ХІаьта 47 дело жилищни хьалаш тахкара акташ юкъейоацаш да.

Жилищни хьалаш тоаделга эшарий спискаш а дукхагІйолча хане оттаяьча формех хилац. Цига йоацаш хул саг Іеш волча хьалий лоацца характеристика, хІаранена мел майда йоагІа белгалдаккхац.

Телхаю очередагІа латтача наха хІара шера кердкерда регистраци е еза яха бокъо. Цу тайпара моттигаш я № 2 йолча ремонтно-гІишлон а сантехнически балхаш дара йолча Грозненски специализированни а участкашка.

Жилищни делаш духагІйолча хана администрацега а доацаш, профсоюзни комитеташка хул. Дицде йиш яц уж цІенхашттача отчетноста документаш хилар.

Иштта нийслу нах боагІа а боагІаш очереде ца оттабу моттигаш а. Масала, Аргунерча аьшкабетонни изделей арматурни цеха болхлочо цу хьакъехьара заявлени дІачуеннай ши шу хьалха. Цхьан бетта йолча хана хьажа беза из хІанз а саго теркалъяьяц.

ХІаьта цхьайолча моттигашка жилищни хьалаш тоадара йолча учете нах ца боагІаш увттабара масалаш а долаш да. Грозненски ремонтно - гІишлон участке цу тайпарча списке итт саг ва, Царех шиъ харцахьа нийсъвеннав цу тІа, хІана аьлча хІара дезалхочоа ялх-ялх квадратни метр кхоачача квартирашка Іеш ба уж хІанз. 1984 шера денз очереде латт Аргунски РСУ начальник Ш. Мирзаев, кхо саг чувоагІа цар дезал 40,5 квадратни метр йолча фусаме бахаш бале а.

Льготни спискашта юкъе хила беза дуккха а болхлой юкъарча очереде латта моттигаш гІезиглац республике. ХІаьта Аргунерча аьшкабетонни изделеш еча заводе цу тайпара спискаш вІалла отта а яьяц.

Ер шу долалуш «Чечингражданстрой» треста болхлой фусамашца Іалашбаь. хилара боарам 93 процент бар. ХІара сага кхоача маида — 2,6 квадратни метр, республике юкъера йолчул 3,5-зза кІезигагІа.

Иштта укхаза геттара кІезига теркам тІабохийт наха шоай доалахьара цІеноц хьалдара а предприяте чотагІа боахама способа хьисапе фусамаш хьалъяра а.

Нохч - ГІалгІайчен халкъа тІахьожама комитето а республика облсовпрофо а треста кулгалхошта тІадиллар нийсдалийта кхоачамбоацараш дІадоахар а жилищни программа кхоачашъяра тІехьа хьдда гІулакхаш дар а.

* * *

Республика халкъа тІахьожама комитето ший аргІанарча заседане дийцад «Жилищни проблема къоастаелга сихделгах йола КПСС XXVII съезда установка кхоачашъяра». Къулбаседа-Кавказа машиннаькъа Грозненски отделене беча балха тІарча цІенхашттарча кхоачамбоацарех» дола дош. Цига белгалдаьккхад, отделене кулгалхоша цу лоархІамеча гІулакха лерттІа теркам ца белга. 2000 шу хьатІакхоачаш машиннаькъахой фусамашца Іалашбара йола программа оттаьяц машиннаькъа Министерствос указани еннача тІехьагІа мара. Из оттаеча юкъе дакъа лоацаш къахьегама коллектив а хиннаяц. ДІаяхача хана из программа кхозза хувцаеннай, хІаьта йолаш йолча фонда реконструкци елга жилищно-строительни кооперативашка гІолла квартираш хьалъергйолаш дола дош а дац программана юкъе.

Предприятешкеи отделенешкеи фусамаш йоацаш болча граждании учет лелаеча а кхоачам боацараш дукха да. Заявленешта учет лелаеш дола журнал йоаггІача формагІа дац. Фусамаш езаш заявленеш язъьяьраш учете оттабеш эшаш дола каьхаташ доацаш увттабу, цул совгІа администрацеи профсоюзни комитетеи решени йоацаш я. Учете дІаоттабаьрашка цу хьакъехьа хоам баьбац.

Йолаш йолча чуІеча цІеной фонда доаггІача бесса доалдара гІулакх во леладу машиннаькъа отделене 1971 шера денз инвентаризаци яьяц.

Капитальнии текущии ремонт яра теркам тІабахийтац граждански сооруженей Грозненски дистанце (начальник нов. М. Мирзоев). Укх тІеххьарча пхе шера жилищни хьалаш гуча а даьха, цунга хьежжа оттаяь план яц. Фусамаш лелаераш юкъе а боалабаь подрядагІа ремонташ е йиш йолаш дола гІулакх даьдац кулгалхоша. Ремонтно-гІишлон база геттара эсала Іалашъяь я.

Нах чубахачеи общественнии зданешта реконструкци а ремонт а чІоагІа мел ю, хІаьта 12 пятилетка тІакхийтта чуІеча цІеной площадь а яц.

1987 шера капитальни ремонт еш баь болх тахкача Дьякова улицагІа № 11 йолча цІенна тиллача тховнах сметах доагІачох 3 процент мара дІадахадац. Процентовкашта 8810 сом дІадахад аьнна кулгаш яздаьраш ба: № 23 йолча ДУ управляющий нов. Шахамиров, НГЧ-5 начальник нов. Мирзоев. Из ахча дІанийца подрядчик «Чеченингушагропромстрой» Грозненски объединене механизаце управлени я. Общежитена капитальни ремонт еш домоуправлене 2062 сома приписка яьй. Укхаза ца баьча балха процентовкаш а увттаяьй.

Граждански сооруженей дистанце балхаш планагІа доаццаше а царна средстваш а низ а тІабохийташ моттигаш нийслу.

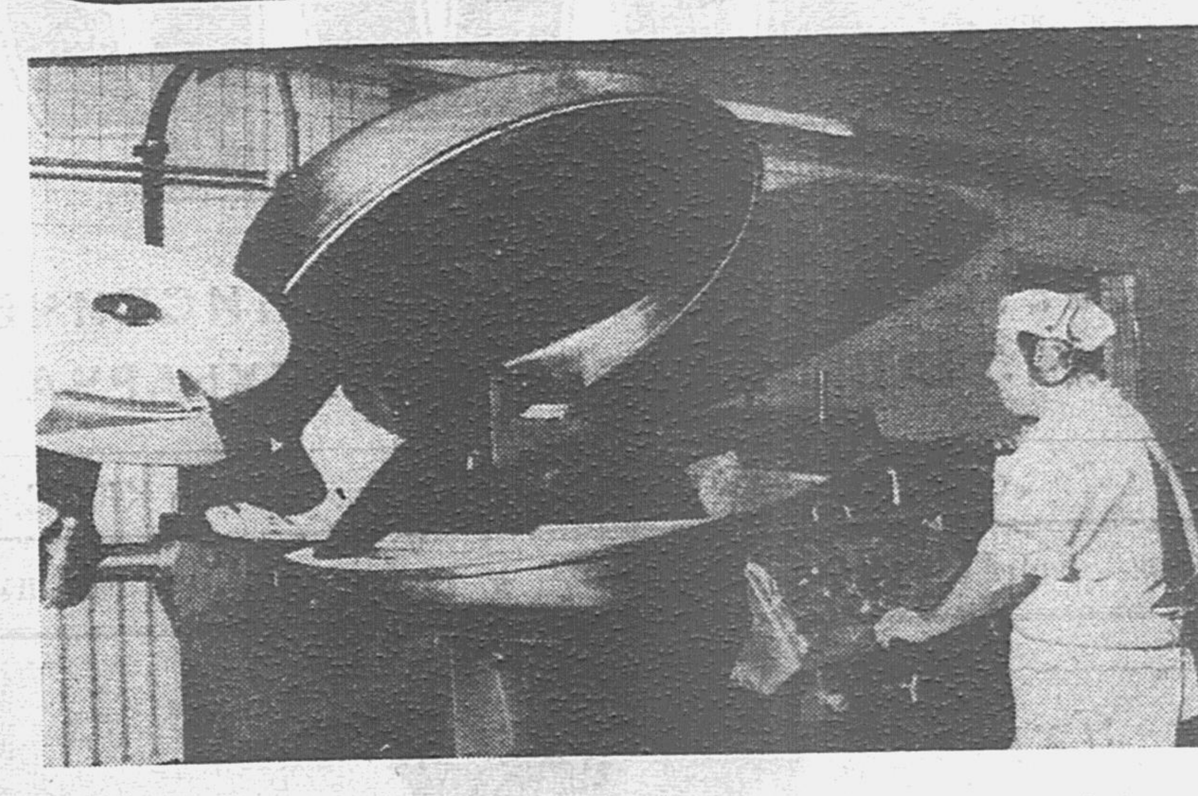
Масала, машиннаькъа отделене административни корпуса пристройкана лаьрхІа сметни мах 200 эзар сома а болаш, 1980 шера денз капитальни ремонта дІаяхийта езача средствай чотагІа хьалдеш латт кхозза вІаштІара даь цІенош. Укх тІеххьарча 3,5 шера цу гІишлонга дІадахийтад 120 эзар сом. 1987 шера планагІа лаьрхІа йоацаш 134 кв. метр юкъара майда а йолаш пристройкаш хьалъяьй помещенешта лаьрхІа. Укх шера дІахьожадаь доацаше а 4,7 эзар сом дІадахийтад сберкассана ремонт еча е нах чубахача цІеношта 1-ча квартале капитальни ремонт яра дистанце къоастадаьча дерригача ахчах 24 процент дар.

Цунца цхьана укх тІеххьарча шин шера динза даргдоацар даь дац Дербентски, 48 (Грозный), Терешковай, 34 (Гудермес) улицегІа дагІача цІеношкарча аварийни хьале йолча квартирашта ремонт яра. Иштта дуккхача шерашка жилищни фонд ремонт ца еш латт, бахача наха жалобаш а кхухьийташ.

«Граждании предложенешкеи заявленешкеи хьажара» дола СССР-а Лакхехьарча Совете Президиума указ во кхоачашду. Граждании жалобаш, предложенеш теркал а яц укхаза.

Иштта, Нохч-ГІалгІай тІахьожама комитето гучадаьхад Къулбаседа-Кавказа машиннаькъа Грозненски отделене балха тІа дола кхоачамбоацараш. Цунах лаьца соцам а баьб.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ЧССР общественни кхачани торговлеи предприятеш болх беш я экономически эксперимента хьалашка. Цун керттера декхар да боахама расчетагеи самофинансированегеи довлилга дизза чакхдаккхар, ший лоІаме хулгеи боахама балхах бухсоццаш хьахулачох бола бехктокхами лакхбар. Къахьегама эффективноста керттера критерий а доал дара кердача механизма системе торгови организацей материальни безам лакхбара стимул а пайда ба. Из дІаотт розничнии товарооборота боарама хьалха хиннача хьокхама метта.

Торговлеи общественни кхачани боахама механизм эргаяккхар дувзаденна да отрасле болхлой материальни безам лакхбарца. Цар алапи хІанз тийша хурга къахьегамах бухсоццаш хьахинначох, баьннача пайдах, гІулакх дика дарах.

СУРТА ТІА: Оломоуцера дулха комбината цехе. Цун продукци — сосискаши тайп-тайпара копчени колбасаши чІоагІа хоатташ да.

ЧТК—ТАСС сурт.

ДУНЕН РЫНКЕ ГЕРЗ ЛОАТТАДЕЛГА СОЦАДЕ

Герзий керттера тайпаш дохкара боарам 35 миллиард долларга дІакхоачаш алсамбаьннаб 1988 шера, хІаьта цох 80 процентага дІакхоачаш дола ахча дІахьожаду дегІаухача мехкашка поставкаш ярга. Духхьал США-реи НАТО малхбузенсевропейски мехкашкара-членашкареи укх тІеххьарча итт шера дегІаухача мехкаша нийцад 200 миллиард доллар гаргга мах бола бе-беча тайпай тІема герзаш. ТІема продукце дунен экспорта юкъерча боарамах НАТО доккхагІдолча мехкий даькъага кхоачаш дар 58,5 процент да, цу даькъе США-га кхоачар 34 процент а долаш. Советски Союза дакъа укх тІеххьарча дуккхача шерашка тІехдалац 30 процентал. Договорной декхарашта тешшаме йолча Советски Союзо еш йола поставкаш къаман оборонана кхоачам хиллал тоъаш болча боараме халкъий кортамукъалеи паргІатои лораяра эшачунга хьежжа я.

Мировой рынке герз лоаттадара керттера поставщик я США. Дукха ха йоаццаш конгрессага хоам баьб Рейгана администраце 15 миллиард долларал совгІа долча ахчан маьха 33 мехка, цу даькъе 3,6 миллиард доллар маьха дар Израилага а дохкаш, герз дохкара дош дувцаш ше хиларах. Цу ситуаце союзни пачхахьалкхенаш гІо ца деш йита йиш йолаш яц Советски Союзи кхыдола социалистически мехкаши, цхьан оагІорахьа еш йола тІема поставкаш соца а еш.

Герзи тІема техникеи дохкарах долча духхьал ший маІанах кхоачам баь Іеш, яц тІема поставкаш. Цар шоашта чулоац тІема сферана, цу даькъе герзашцарча низашта а, иштта царна Іалашо яра болх беча промышленноста а, цу низашта Іалашо яра эшача бюджета цхьан даькъо а, чудоагІаш мел дар. Духхьал из бахьан долаш дицдалийта йиш яц тІема технологена, къаьстта эггара кердагІйолчун а йолаш, экспорт шерлуш латталга, герзаш хьаделга вІаштІехьдоаккхалга а тІема-экономически хьисапе тІо дара ахчаш лулга а. Цу тайпара формаш вІаштІехьйоахача иштта хьалхарча моттиге латт политически хьашташ.

Военни поставкаех боала керттера политически пайда союзни е лоалла оттаяь пачхахьалкхе чІоагІъелга хилар гуш да. Цхьабакъда, цу тайпарча гІулакхаша дІатІавуг кхыча политически тІехьаленашка а, эггара хьалха дунен цу е вокх регионера хьал ирдарга а вугаш.

Цкъа-дале, мехка хІанзара герз а лоаттадеш, малхбузен пачхахьалкхенаша цхьан оагІорахьара вІаштІехьдоах низа позицеш тІара шоай дар хьалхадаккхара мехка кулгалхой безам болийтаргбола хьалаш, хІаьта вокх оагІорахьара — ше-ше герзаца Іалашдарца этта хьал дІадаккхар духьа наькъаш лехача лоалахарча мехкашка хьахулийт сатем бовреи кхерам тІалаттареи атмосфера. Иштта дІаболалу цун регионални боарам тІа герзаш хьадара никъ.

ШозлагІ-дале, хьал чоалхане хилийтара гІо ду тІема хьашташта лаьрхІа йолча статьяша финансови гІон суммашка лоархІамегІа йола моттиг дІалоацаш хиларо. Валютни поступленеш дукхагІча даькъе тІема сфере дІанийсъяро гІо ду вокх отраслешкарчул сихагІа йолча темпашца герзи тІема техникеи хьаелга сихдара, чакхйоахаш йола дукхагІйола перспективни разработкаши производительни низий лоархІамегІа дола дакъеи укхаза вІашагІтохара. Цхьан мехка экономикана яь ца Іеш, иштта дуккхача мехкий, хьашт дале регионa а, экономикана милитаризаци яра гІо де тарлуш я уж процессаш.

КхозлагІ-дале, оборонана эшача боарамашка хьежжа а доацаш, пачхахьалкхенашта хІанзарча ханара герзий поставкаш яра наькъаца чоалхане дола хьал оттадаро ше дІатІакхоачаве тарлу герзашцара конфликт хилара. Масала, ракетни герз Гарггарча Малхбоалене дІа-са доаржадар керда Іарбий-израильски конфликт хьахилара кхерам тІатувсаш да, хІана аьлча, Израиль, цун правительства цхьаболча викалаша дувцаш ма хиллара, ца Іеяла тарлу баллистически ракеташ йолча потенциально юкъе моастагІал доаллача моллагІча пачхахьалкхенна превентивни хІама ца тохаш.

ДиъазлагІ-дале герзий поставкаш яр — тІема сфере духхьалара дакъа лацар санна лоархІаш дола хІама да. Принципиальни белгало сенах латт, аьлча, цкъа-дале из латт тІема низа экспорт а еш, тІема конфликте юхьдуххьалара дакъа лоац мехко, шозлагІ-дале герза экспорт ярца заочно яхар мо, кхыча кулгашца тІом бу цо, аларах.

ПхезлагІ-дале, тІема продукци лоаттаеча малхбузен поставщикаша, хьашт а долаш, дІайовзийт шоай технологи, дунен цу е вокх регионе цун производство вІаштІехьъяккхара гІо а деш. ХІанзарча ханара герзий поставкаш ярца цхьана герза бе-бе системаш хьаелга вІаштІехьдаккхаро гІо ду дегІаенача пачхахьалкхений а цар союзникий а тІом бара средствашта унификаци яра. Из бахьан долаш «кхыбарий кулгашца» тІом бара хьалаш вІаштІехьдахарал совгІа, хьахулийт, иштта, нагахьа санна из эшаш моттиг нийслой, лоархІамеча боарамагІа дола герзи тІема техникеи регионе дІахьожае ца эшаш малхбузен мехкий бІухоша конфликте дакъа лацара хьалаш а. Е вешта аьлча, герзаца цхьана экспорт е йиш я тІом бара концептуальни положенешта а.

«Чоалханеча хьала экспорт» яра проблема къоастаяра боаккхаш бола реальни цхьа гІа хила беза «кхоалагІча дунен» мехкашка военни поставкаш ярах юхавалар. Советски Союз даим хила а хиннай хург а я, шин оагІорахьара яь ца Іеш, иштта дуккхача оагІоний кІийлен тІа массазара герзаш дохкилга а царна поставкаш елга а соцадарах долча дешах переговораш яра тІехьа, йоагІ-йоагІача регионий ерригача пачхахьалкхений законагІа дола хьашташ теркал а деш. Малхбузенна тІехьа да гІулакх.

Евгений СЕРОВ.
(АПН).

СССР-о технико-экономически новкъостал а деш МНР-е хьалъяьй бІаьш йола промышленнии юрта боахама, кхыйола объекташ. Советски Союзо новкъостал а деш хьалъяьчеи эргаяьха тоаьячеи предприятешка хьаю дукхагІйола промышленнии продукци, цунца 95 процент электроэнерги, 92 процент кІор боаккх, 70 процентал дукхагІа гІишлон материалаш ю.

Монголе тайп-тайпарча объекташка болх беча советски специалисташа новкъостал ду къаман квалифицированни кадраш кийчъяра.

СУРТА ТІА: «Эрдэнэт» яхача горно-обогатительни комбината интернациональни коллектива членаш (аьрдехьара аьттехьа) Ч. Ганболд, В. Шуковский, Н. Намжилдорж, О. Федуро, О. Мустафин, И. Даваахуу.

А. ЯКОВЛЕВА сурт.
(ТАСС).

Профсоюзаши вахари

КЕРТТЕРДАР—САГА ЙОАКХО ЯР

Наьха къахьегама хьинар айдара, цар бокъонаши хьашташи лорадара, идейно-политически, интернациональни кхетам лулга дIахо чIоагIдара, профсоюзни организацей балха тIа гласность хулга Iалашдар духьа Нохч-ГIалгIай облсовпрофа президиумо соцам баьб профсоюзни вахарах дувца материалаш кийчъергйолаш массови информаце средствашка гIолла уж кепаеттаргйолаш Нохч-ГIалгIай облсовпрофа общественни редакци вIашагIйоллара хьакъехьа.

Тахан газето кепатох облсовпрофа общественни редакце кийчъяь материалаш. Царех шоашта хетар, дIахо йодача хана малагIа материалаш хилча бакъахьа я хойташ дагадоалаш оаш яздар дех газета редакце.

ЮХАМЕТТАОТТАДЕ «ТЕРЕКА» СИЙ

ЙIаьхий спортивни традицеш я Нохч - ГIалгIайчен. Цу даькъе я футбольни яраш а. ЗIамигчоа а воккхачоа а еза футбол республике. Ерригсоюзни а Ерригроссийски а спортивни майдашка яьча «Терека» команда выступленешка хиннай аьттув болаш а боацаш а моттигаш СССР чемпионаташка командас чакхдаьхача ловзараштa яьча анализо хьахьекхад укх тIеххьарча шерашка из «аьттув ца балара гома чу» нийсъеннилга. Команда иштта во ловзаш хилара керттера цхьа бахьан да—тренераш каст-каста хувцабалар, команда дегIаена яллалца цхьаболча гIулакхерча наьха сатем ца тоъар, команде хьайийцача моттигерча футболистех — берий - кхелетарий футбольни школай воспитанникех, хIаьта лакха говзал йолча тренераша кулгал а деш, цига кийчвеш ва 1500 совгIа къона спортсмен, — рациональни пайда ца ийбар.

Командера тренерски состав каст-каста хувцалуш хилара кIезига лоархIам болаш яц футбола республикански федераци. БIарчча республика хьайийцача бокъонца йола футбол дегIаккхувлара, цун материально - технически база чIоагIъяра меттел киловзалаш къестаделга мара керттерча даькъе цо деш хIама дац. Команда кулгалхой а ловзаш барий а са бIарздара шоай хурду цхьаболча «гIорбаьннача» болельщикаша а, «воча кулгалхошта» ловзаш бараш духьал а боахаш.

Укх тIеххьарча ялх шера аьттув ца боалаш команда ловзаш хиларо дIадех гIулакх бокъалгахьа даккхара, массаза хургйола кулгалду а ловзаш йола а команда составаш чIоагIъяра тIалеста катехха мероприятеш чакхйоахилга. Цунна лаьрхIа 1988 шерарча ловзара сезона команда кулгалхой а тренераш а хила хьожабаьбар «Тереке» хьалха ловзаш хинна «шоай бараш». Уж ба А. Синько, А. Дениев, Г. Кудрявцеви Р. Гаргаеви. Команда кердача кулгалхошта хьалхашка оттадаьд бехктокхаме декхар — республика футбола воспитанникех цхьабарт бола а цаIйола а коллектив вIашагIйоллар.

Къаьнарча потребительски а иждивенчески а оамалий логика, «къанарчоаи» «кердачоаи» юкъе латта къовсам лазар ца деши шаьреи чакхбалац цIаккха а. Из бахьан долаш командацара дIакъаста бийзар цхьабола ловзаш бараш, царна юкъе Шадиев, Шамханов, Колядко, кхыбараш а болаш. Цар метта команде хьайийцар Ерригсоюзни а Ерригроссийски а майдашка ловзача хана шоаш дикагIча оагIорахьа хьагойта бола республика ДЮСШ воспитанникаш. Царна юкъе ба кагирхой РСФСР сборни команда членаш К. Данилов, Х.-М. Гелогаев, Д. Кудинов, кхыбараш. Цу гIулакхо дукха лоткъамаш дайтар къонача кулгалхой адресагIа, хIаьта из бахьан долаш прессе кепатеха араьлар массехк критически статья. Команде эттача гIулакхий хьал дукхаза дийцар команда шефашца — «Грознефть» яхача производственни объединене кулгалхошца, облсовпрофе, профсоюзий ДФСО Нохч - ГIалгIай облсовета президиумашка, профсоюзни спортивни обществай Ерригсоюзни а республикански а советий тренерашца А. Носовцеи Ю. Сергиевскецеи. Цул тIехьагIа тIайийцай решени: — команда «ший тренерско-кулгалду состав хувца а ца хувцаш, шин-кхаь шера барт тайна коллектив вIашагIйоллара тIагIертта болх бе а ха яла а еза», аьнна. Облсовпрофеи шеф йолча «Грознефть» яхача производственни объединенеи гIо а деш, профсоюзий ДФСО совето белггалара болх баьб «Чишки» яхача юрта йола футбольни команда Iомабалара-тренировочни база чIоагIъяра. Цига хьалъяьй гостиница, кхачан блок, юхаметтаоттавара центр шийна чулоацаш йола тренировочни база. 1989 шера хьалъяьйоаккхаргйолаш я спортивни лагерь, хIаьта профсоюзий ДФСО Ерригсоюзни совета хьалхашка дувца оттадаьд хьатIадоагIача шера денз «Терека» ДЮСШ олимпийски резерва школай разрядага яккхарах дола дош. «Терек» ДЮСШ хьайийллай 4 спецкласс, цига дешаш ва 115 саг. ЧIоагIъеш латт физкультура коллективаши цар спортивни базеи,

В. ЩЕТИНИН,
профсоюзий ВДФСО облсовета председатель.

Перестройка наькъагIа

Хано дIадех

Экономикана доал дара перестройка еча, боахама механизм радикальни эргайоаккхача хана договорни поставкаш кхоачашъярах бола объединенейи предприятейи бехктокхам айбара цхьадола гIулакхаш даьд республике. ХIанз цар беча балха мах бара керттера критери лерхI оттадаьча договорашка хьежжа продукцен поставкай планови заданеши декхараши кхоачашдар. Цу хьакъехьа езача машиностроене болхлоша йиззача хозрасчетеи ше-шийна финансировани яраи хьалашка даьчун анализ яьй Нохч-ГIалгIай облсовпрофа. Анализо хьагойтад договорни декхараш кхоачашдара даькъе «Красный молот», «Электроинструмент» заводий коллективаша белггалара болх баьлга. Иштта, укх шера хьалхарча бархI бетта планех а декхарех а толаме лоархIаяй уж. Договорной декхарех продукци арахецара план 100 процент кхоачаш а еш, 19 миллиони 620 эзари сома маьха я из. Соахка цу юкъа хиннaчунца нийсйича 20,9 процент дукхагIа арахийцай продукци, хIаьта къахьегама овсарлен боарам 121 процентага дIакхоачабаьб. Къахьегама овсарле лакхъяра боарам «Красный молот» заводе 6,6 процент алсамбаьннаб.

Грознерча «Красный молоти», Назранерча «Электроинструменти» заводий боахама кулгалхошеи профкомашеи лераргIа болх бу экономикана доал дара перестройка еш. Укхаза хIара подразделенена, хIара болхлочоа дIайовзийтай паччахьалкхен план, производственни программа вIашагIйоллара йола нормативаши лимиташи. Боахам лелабара кердача хьалашка хьежжа оттаяьй социалистически яхь лелаяра отраслевой условеш. Кхоачашъеш латт производства чурча таронех биззагIа пайда ийбара тIалеста йолча болхлоша еннача предложенеех. Цо гIо даьд заводий, цехий коллективаша планаши социалистически декхараши кхоачашдара гIулакха. 1987 шера январь бетта паччахьалкхен приемка юкъейоалаяр бахьан долаш алссама кIезигъяьй рекламацеши во продукци арахецарах доахаш хинна гIоди. Укх шера январь бетта чIоагIъяьй 95 мероприяти шийна чулоацаш йола план. ХIанз заводий а цехий а администраце, экономически службаша, заводий профкомашеи цехови комитеташеи чакхбоах производства чурча боахама механизм эргаяхара а, боахама расчет цехашка, хIаьта иштта бIарччача заводашка а юкъейоалаяра а тIалеста бола организаторски, производственно - экономически, кхетамбалара болх.

Укх тIеххьарча хана дикагIча оагIорахьа хувцаденнад къахьегам вIаштIехьбаккхара йола бригадни формаш эргаяхара хьал. «Красный молот» яхача заводе, масала, № 5 йолча цехе кердайоахаш латт цхьайола бригадаш, тIеххьара хьахулачунга хьежжа алапи теларга йоахаш латт ялхлагIчеи ялхайтталагIчеи цехашкара бригадаш, цхьайолча цехашка вIашагIйохкаш я керда бригадаш.

Социалистически яхь эргаяьккха тоаяра лаьрххIа гIулакхаш чакхдоахаш да. Итогаш еча хана мах бара керттера хургба договорашка хьежжа продукцена поставкаш яра план кхоачаш мишта яьй хьагойташ бола хьокхам. Производственни подразделенешта юкъе котваьннарг лоархIаргвац поставкаш елга 100 процент кхоачашъяьр мара. Производственни гIулакхашкеи цар балха спецификагеи хьежжа яхь лелаеча хIара категорена белгалдаьхад ши-ший керттера хьокхамаш.

Таханарча ден дIадехарашка хьежжа а чурча заводской хозрасчетах йолча Положенега хьежжа а йолча социалистически яхьа керда условеш оттаяьй «Красный молот» заводе.

«Электроинструменте» а, «Красный молоте» а хIанз лерраргIа беш ба производственнии технологически дисциплина чIоагIъяра тIалеста бола болх.

Дисциплина телхаяьрашта шинна а заводе лац премеш, путевкаш, квартира ялара аргIа тIехьайоах, отпуск Iан замалахьа мара хургьяц, къахьегаме дакъа лацара коэффициенташ лохъярца кIезигагIа алапи хьожаду.

Шинна а заводе цIенхаштта йоакхо ю экономически а политически а дешар вIаштIехьдаккхара дешай. «Красный молоте» масала, дешара массе долча тайпашта чулаьцаб берригача болхлоех 77,2 процент бараш. Иштта политически дешара системе дешаш ва 434 саг, хIаьта комсомольски дешара системе — 250. Вузашка дешаш ва 32 саг, техникумашка—25 саги, кадраш юха кийчъеча курсашка 205 саги, целевой лостамагIа йолча курсашка 90 саги ва хIанз дешаш. Къахьегама хьалха латта методаш Iомаеча 6 школе ухаш ва 220 саг. Иштта болх беш я кхы тайпа йола школаш а.

Заводе укх шера январь бетта яьй балха моттигашта еш йола аттестаци. Цкъарчоа, 24,6 процент балха моттигашта, яьча аттестаце хьахьекхад 82 моттиг эшаш ца хилар.

Соахка август бетта шинна а заводе вIашагIъехкай къахьегама коллективай Советаш. «Электроинструменте» царна чувоагIа 25 саг, хIаьта «Красный молоте» — 21. Цул тIехьагIа октябре-ноябре СТК-аш хержар заводий ерригача структурни подразделенешка. Советий членашта юкъера хержай балха керттерча лостамех — экономически дегIаахара, производство вIаштIехьъяхара, социальни а кадрови дешай, гонахьара среда лораяраи производства культура лакхъяраи, СТК решенеш кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабара дешай хьакъехьа — йола комиссеш.

Къахьегама коллектива Совето ший балха тIа практика а яь дIаоттадаьд парткомацеи профкомацеи цхьана заседанеш елга, къаьстта кадрови дешаех дувцаш яраш а еш. Иштта цхьана еш йола заседанеш яьй кхыча организацей къахьегама коллективай Советашца, е вешта аьлча «гIулакхацарча партнерашца».

«Красный молот» заводе дика толамаш даха аьттув баьннаб кулгалдара структурана овлангара денз перестройка яьчул тIехьагIа. Директора балха тIа коллективо ше хержар Г. М. Мусалимов. Август бетта хинна хIама да из. Хьалхарча денош ка денз дика организаторски оамалаш гучаялийтар цо шийгара. Организационни мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш августеи сентябреи юкъера лаьрхIача 6,5 процент тIеххкхоачашйир товарни продукци арахецара планаш. Продукци маьхалъяккхара заданеш август бетта 10,5 проценти сентябрь бетта 11,3 проценти тIеххкхоачашъяьй. ПланагIа йоагIачул тIех арахийца товарни продукци 997 эзар сома маьха я. Дика лард я из керттерча хьокхамах паччахьалкхен декхар кIезигдара. Алсамбаьнчаб завода беш бола пайда а, хIаьта цо таро елар коллектива къахьегамхошта материальни поощрени е, хIана аьлча, тоъал ха яр царна премеш ца лу. Перестройках бIубелар наьха, геттара хьинар айденна къахьега болабелар уж. Из бахьан долаш 117 процентага кхоачаш лакхъелар овсарле.

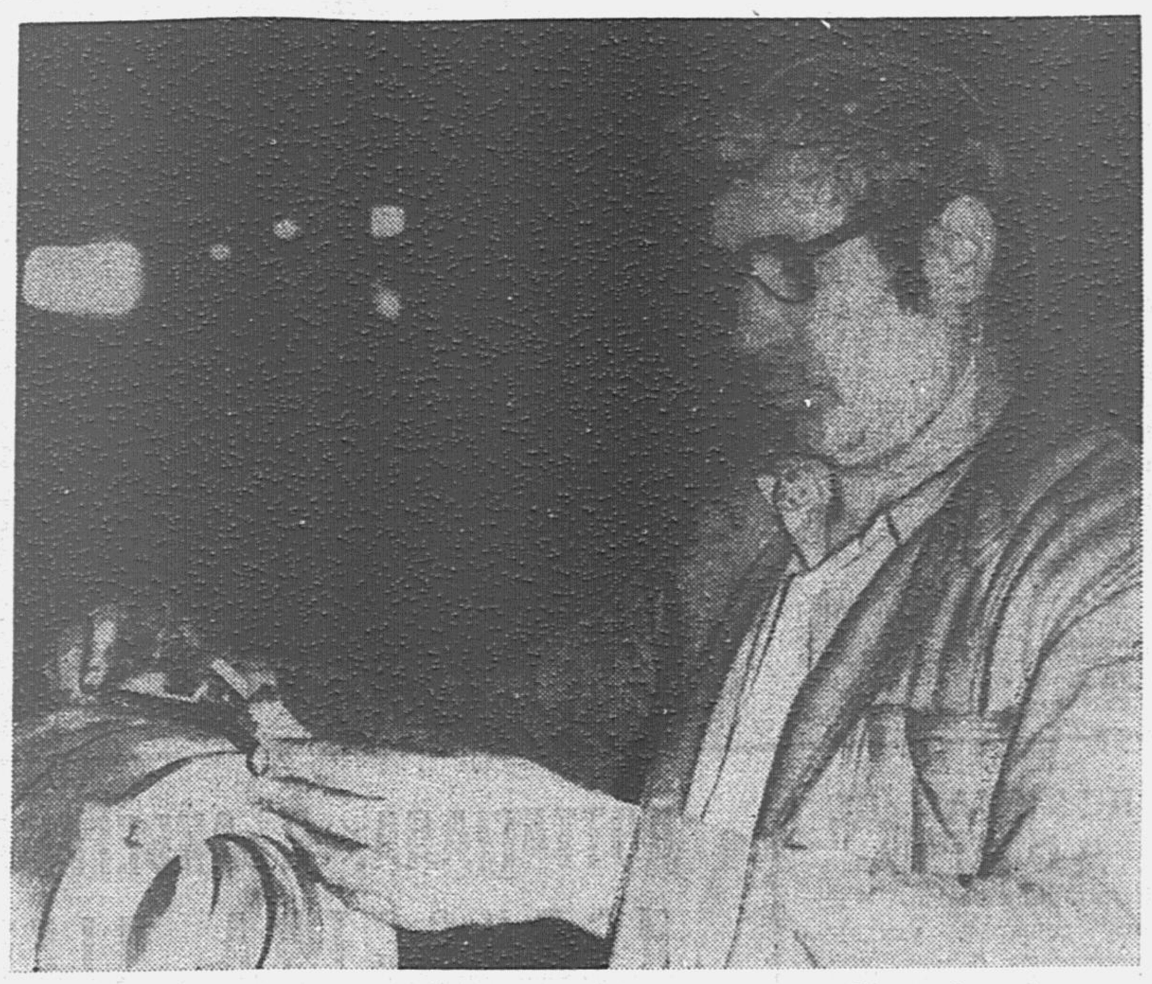
«Электроинструмент». «Красный молот» заводий профкомашеи цехови комитеташеи хIанз а тIехь доаггIача тайпара вIаштIехьдаькхадац къахьегама бригадни формаш юкъейоалаяраи цох мах телалга эргадаккхараи дола гIулакх. Из бахьан долаш моттигаш нийслу индивидуальни хьисапе даха болх беши цхьайола бригадаш духьал каьхата тIа мара йоацаши.

Долаш дола кхоачамбоацараш тIагIертта дIадахара, бригадаша толаме къахьегардола хьалаш вIаштIехьдахара шоашкара доаггIар деш яц хIанз а заводий профсоюзни комитеташ, администрацегара, йоагI-йоагIача службай болхлошкара хьадехац цар пайдане йола бригадни хозрасчет юкъекхувлалга шердара хьакъехьара шоашта тIадилла декхараш цар лерттIа кхоачашделга. Лични творчески планашка хьежжа йола социалистически яхь вIаштIехьйоаккхалга геттара лохача боараме да, эсала дIа-са йовзийт хьалха латта опыт, цкъаза къамаьлаш дараи починаш кхайкаяраи мара гIулакхаша кхоачашдац из.

Езача машиностроене болхлой профсоюза областной комитета, боахама кулгалхошта, заводий профкомашта хьалхашка латтараш доккхий а бехктокхаме а декхараш да. Эггара хьалха цар кIоаргга анализ е еза шоаш баьча балхах хьахинначун, нийсдалийтача гIалатий а ледарлоний а.

Планови заданеш кхоачаш ца еча подразделенешта къаьстта а деш, къахьегама овсарле лакхьяра, продукцега дIадодар лохдара, материальни ресурсаш кхояра даькъе долча социалистически декхарех лоархIаеча предприятей подразделенешта практически гIо де декхарийла я езача машиностроене болхлой профсоюза обком, сквозной боахама расчет юкъекхувлара хьадда лостам бола болх вIаштIехьбаккха декхарийла я заводий профкомаш. Из болх бе беза хIара бригаде, хIара балха моттиге, хьалха латтача коллективай опытах бизза пайда а ийбеш.

Н. ПЛАВШУДИНА,
Нохч-ГIалгIай облсовпрофа производственни балхен алапенн отдела инструктор.

«Красный молот» заводе беррига къахьегамхой санна, хьинаре болх беш ба шоллагIча цехера специалисташ а.

ШовзткъалагIа шу да Гудимов Павел Владимировича цехе болх бу. Лакха квалификаци йола токараша тоъаш ца хилар теркал а деш, мастера - универсала дош деннад хIара дийнахьа норма 10 процент тIеххкхоачашъергья ше, аьнна. Цу декхарах тIехдика лоархIаву производства ветеран, коммунист П. Гудимов.

Итташ шерашка цо хьийга къа ца зувш дитадац заводе. Цунна еннай Къахьегама ЦIеча Байракха орден. «Ударник пятилетки» яхача знакашца белгалваьхав из дуккхаза а.

СУРТА ТIА: П. Гудимов.
А. ТЕРОЕВА сурт.

Къонача актерий толамаш

Халкъа творчества Ерригсоюзни фестивала лауреат, СССР яздархой Союза диплом, СССР ЗIамигача театра Диплом — В. И. Ленина цIерагIча культураи техникаи Двореца халкъа кагирхой театра творчески толамех дола тешал. ХIаьта кхы а чIоагIагIа бакъду из зрителаша, къаьстта кагирхоша а эцаш, театра спектаклаш боккхача безамца тIаэцаш хиларо. Хетаргахьа, театра популярноста хьасташ хьадоагIа зале багIараш а сцена тIара бараш а цхьан ханара нах хиларах а, хIана аьлча, цох хьахул вIаши тешара атмосфера, хIаьта иштта любительски коллективо хIанз ший балха юкъекхувлача драматически материала темаш кагирхоша - къаьстта чIоагIа тIаэцаш хиларах а. ХIаьта керттера дар да, хетаргахьа, исполнителашта шоашта шоай гIулакх дезаш хилар. Театра мутIахьа болча цхьа уйла йолча наьха бокъонца йола коллектив я из.

ГIулакх цхьатарра дезаш хиларо кхотабаь, вIаши геттара эргаш бола нах ба укхаза вIашагIкхийтараш: къона болхлой, студенташ, профтехучилищай, школай дешархой. Спектакль оттаеш цхьана къахьегаш хиларал совгIа, цхьана къестаю цар вахара бе-бе йола проблемаш а, дегагIозаленаш а я цаIаш.

50 совгIа саг чувоагIа театра. Кхыча городашка баха дIабахабар е Советски Эскаре гIулакх де бахабар, аьнна, дуккхачар хадийтац театрацара шоай бувзам. Каст-каста письмош язду шоай режиссерага-педагогага Хомченко Лидия Павловнага, труппе бисача новкъосташка, хIаьта Грозне юхабаьхкача болххашше а шоай театре болх. Дуккхача шерашка театре дакъа лоацаш ва «Грознефтеоргсинтез» яхача объединенена чуйоагIача РСУ-1 сварщик Буслаев Иван, студенташ Эльмурзаев Джамбулат, Ледовских Алексей, Пятницкая Галина, Гончар Светлана, кхыбараш.

Театро ше а, цо хьа мел кхелхар а хьахиннад режиссера Л. Хомченкос хьинаре къахьегарах, цун профессиональни кийчо лакха хиларах, дика педагогически, организаторски гIулакхаш шийх доахкаш, нахаца дувца цунна ховш хиларах. Ший дего къоабалдеш дола гIулакх кара а лаьца, цох чIоаггIа дегагIозале хинна саг я Лидия Павловна. Цхьабакъда деррига а шаьрра дIадода аьлча нийса хургдац. Гуш латташе а театре хьадаьхка бераш дог лазамегIа, цIенагIа, нахаца къахетамегIа, безамегIа хулаш латтилга, вIаши леладеча гIулакхий, бувзамий этика лакхлулга зийча дог гIоздоал цун.

Кагирхой театро дакъа ца лоацаш наггахьа мара хилац халкъа творчества республикански фестивалаш. ХIанз чакхйоаккхаш латтача кхоалагIча фестивала гома чу цо оттаяьча шин спектаклага хIанзлехьа хьежа ваьннав 2 эзар гаргга саг, коллектива репертуаре лоархIаме моттиг дIалоацаш я С. Злотникова «Терек», В. Славина «Во квартира», В. Щекочихина «ЦIенача фегара сапаргIатта ловзараш» яха стилевой лостамех йола произведенеш. Тоъал бе-бе я театра репертуарни афиша. Цо шийна чулоац хIанзарча ханара проблемаш увттаю спектаклаш. Спектаклий темаш, эмоциональности актерски говзали, режиссерски кердадараш — цу дерригне а айю зрителашта хьалхашкара театра популярность. Дукха болх бу цо, цун творчество Нохч - ГIалгIайчене яйза ца Iеш, яйзай иштта Къулбаседа - ХIирийчене, Черсий-Балкхарайчене, Ростовски областе.

ХIанз самодеятельни артисташ дакъа лоацаш ба «Бийса йоаккхаш яр дошо морхилг» яхача фильма съемкаш еча.

С. МАЧИЛЬСКАЯ,
облсовпрофа культурно-кхетамбалара отдела инструктор.

УНАХЦIЕНОН СТАРТАШ

Профсоюзий доалахьарча площадкаш тIа хIара кIирагIа Грозне чакхдоах физкультурно-унахцIенон шоатденош. Цига дакъа лоацаш хул тайп-тайпарча предприятей, организацей, болхлой, вузий а техникумий а студенташ, школай, профессионально-технически училищай дешархой, ФОС-аш чакхъяхаро гIо ду физкультуреи спорти къахьегамхой хIара дийнахьарча вахара шерра юкъекхувлара, царна ма моггa дукхагIа кагирхой юкъеувзара, салоIилга а унахцIено чIоагIъелга пайданегIа хилийтара, интернациональни кхетам а луш, бе-беча къамий нах шоайла айххагIа кхотабара.

АргIанара ФОС хетаяь яр «Хьехархочун денна». С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе цу дийнахьа чакхъяьхар просвещене болхлой VII-ча республикански спартакиада финальни яхьаш.

Укх спартакиада финальни яхьашка хьинаре дакъа лоацаш вар республика 14 юртеи 4 городскойи районашкара 460 хьехархо.

Юртарча районашта юкъе хьалхара кхо моттиг яьккхар Наурски, Ножай-Юртовски, Сунженски районий викалаша, хIаьта города районашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Ленински района.

Яхьашка котбаьннараштa елар вымпелаш, дипломаш, кубкаш. Спартакиаде дакъа лаьцараштa шоай говзал гойтар берий-кхелетарий спортивни школай дешархоша.

Т. ТАРАСОВА,
облсовпрофа инструктор.

СУРТАШ ТIА: ФОС-а яхьаш.
А. ТЕРОЕВА сурташ.

ГIО ЭШ

Эггара бокккагIболча социальни лоархIама гIулакх, хIара гражданина, хIара къахьегама коллектива, ерригача паччахьалкхен а общественни а организацей доккхагIдола нравственни декхар а хинна дIаотта деза советски наьха йоккхагIйолча ноахалах йоакхо елга. КПСС XXVII съезде белгалъяьккха социальни политика кхоачаш а еш, парте а правительствос а дIадех тIемеи къахьегамеи ветераний йоакхо яр а царна мел эша гIулакхаш дар а. Цу деша хьакъехьа укх тIеххьарча шерашка тIаийдаьча цхьадолча соцамашка белгалдаьхад ветераний вахара хьалаш тоадара, царна материальни Iалашо яра, медицински, торгови, кхы тайпай дола социальни гIо дара тIалеста дола гIулакхаш.

Укх шера август бетта хиннача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро тIайийцаб «ТIемеи къахьегамеи ветераний вахара хьалаш тоадара кхы тIа а де дезача гIулакхех» бола соцам. Цу тIа белгал ма даккхара, республика партийни, советски, профсоюзни а боахама а организацеша белггалара болх баьб къахьегамеи тIемеи ветераний, цхьаь бисача къабенначa наьха вахара хьалаш тоадара даькъе. КПСС обкомо боахама а общественни а организацей теркам цIаькхазза а тIаэзаб цIеной-интернатий болх лерраргIа чакхбоахилга вIаштIехьдаккхара дешашта, ха яхача наха йоакхо еча формализм, гIожал, безамеца хилар дIадаккха дезилга хьалха а доаккхаш.

Вай республике ялх цIа-интернат я. Царех кхоъ — Чернореченскии, Катаямовскии, Грозненскии Ветераний цIенош — ха яхача нахаи ветеранаштеи лаьрха да. Цига вахаш волча 700 сагах дукхагIбараш сийлахьбоккхача Даймехка тIема доакъошхойи инвалидаши, партеи къахьегамеи ветеранаш ба. Ха яхача нахаи инвалидаштеи лаьрхIа дола уж цIенош дикача хьале да. цига Iалашъяьй мел эша оборудовани, инвентарь, лерттIа вахара мел эша хьалаш да цу цIеношка.

Республика профсоюзни комитеташа, предприятейи организацейи администрацеца цхьана, лерраргIа чакхбоах цхьаь биса тIемеи къахьегамеи ветеранаш хьагучабахара, царна эшаш мел дола гIоновкъостал дара бола болх, хIаьта эшаш моттиг нийсъелча цар шоай лоIамагIа цIеношка-интернаташка дIатарбу ветеранаш. Профсоюзни бюджета чотагIа цIенош-интернаташта хаддана гIо ду профсоюзий областной совето. Дукха ха йоацаш царна эшаш культинвентарь эцара, цIе уголокаши библиотекаши мел эшачунца Iалашъяра хьожадаьдар 3000 сом ахча.

Республикански рейд чакхйоаккхача хана хьагучаваькхавар тIахьажа саг воацаш виса 62 ветеран. ХIанз уж берригаш а цIеношка-интернаташка бахаш ба. Цох дувцаш къаьстта белгалдаккха деза цхьайолча къахьегама коллективашка шоашта юкъера пенсе ваха саг теркал а ца веш, цунна фу эшмал эш, цунга хьажа саг вавац къоаста а ца деш, вуташ хилар, хIаьта иштта цу интернаташка бахаш болча шоай ветеранашка хьожаш ца хилар а. Из болх тоабе декхарийла я боахама а общественни а организацеш, хьадда гIулакхаш чакхдаха деза цар хьалхашка увтта уж дешаш къестадара, ветераний хьашташ а дехараш а, йизза йоакхо а еш, кхоачашдара.

ЛерттIа вахара хьалаш долаш я республикански цIеношинтернаташ, цхьабакъда, духхьал цхьа сискал яарах чакх мича доал сага вахар, цунна лов даим наха юкъе хила, дуккхача шерашка ше къахьегаш хиннача коллектива гIулакхаш довза, шийна могаш дола дакъа царна юкъекхахьа, шоай йIаьхий производственни опыт, знанеш, балха къайленаш къонабараштa дIайовзийта. Цудухьа вай массане декхар да вахара, дегагIозленна, хьаькъала лаьрхIа боккхийча наьха низ бовpг ца хилара йоакхо е. КIезига лоархIам бац цу даькъе хIара цIеннаинтерната халкъа депутатий районни, городской Советий решенегIа тIачIоагIбаьча шефий — къахьегама коллективай. Цар беча шефски балха хаддаанза тIахьожам а лоаттабеш, цунна лостам луш я профсоюзий областной Совет.

Проверкаша хьагойташ ма хиллара, йолаш я вайцига ший декхар боккхача бехктокхамца кхоачашдеш йола шефски организацеш. Къаьстта белгалъяккха лов СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллектив (профкома председатель н. Минько А. П.). Дуккхача шерашка шефство лелаю цо Чернореченски цIен-интерната. Цун новкъосталца тоаяьй укхаза ерригa отопительни система. Цу гIулакха хьожаяьй 1500 метр гаргга турбаш, мел эшаш йола запорни арматура, дIайха хий чакхдоаха бройлераш хийцай, даьд кхыдола ремонтни балхаш. Из деррига а де ший низ болаш яцар цIен-интерната администраци, хIаьта шефаша гIо дар бахьан долаш, ший ханнахьа йIовхал еннай дог нийша къоаной бахаш болча корпусаш чу.

Катаямовски цIен-интерната шефство лелаеш я № 7 йолча треста ГМУС-а автобаза (профкома председатель В. В. Люцфай). НагI-наггахьа шоай подшефнешта транспорт яларал совгIа лерттIа царна эшаш дола гIо-новкъостал деш яц из низ бола гIишлон организаци.

Ветераний Грозненски цIен шеф лоархIаш я «Грозныйагроплодоовощторг» яхача объединене торгово-холодильни комбинат (генеральни директор В. П. Хаперский, профкома председатель З. Б. Исаев). Ше дика шеф хилар даим а къаьгга хьагойташ йолча цо гIонна хьожаяьча фондел тIех из цIа Iалашду баьцадаарашцеи сомацеи.

Цхьаь бисача къоаношта шефал леладара йIаьхий а дика а опыт йолаш ба Грозненски медицински училища, Грознерча номераш 11, 58 йолча школай дешархой. Дег тIара доагIа дIайха баркал оал царна подшефнеша, геттара раьза ба уж шоашта деча гIулакха. Цхьабакъда, хала хете а, болаш ба дог ийша, цхьаь бисача къоаной йоакхо ца еш, цар хьашташ кхоачаш ца деш, хьашт дале, уж вIалла теркалбе а ца ловш бола шефаш а. Царех дувцаш эггара хьалха бувца лов Ташкалински УТТ (начальник О. Д. Исмаилов, профкома председатель А. С. Шашкин). «Чечено-ингушстрой» ПСМО-на чуйоагIа УМС-а (начальник А. У. Улубиев, профкома председатель М. В. Золотарева) болхлой, гIулакхера нах. Духхьал каьхата тIа мара бац уж цу цIеной-интернатий шефаш, хIана аьлча, хIара шера тIадехк царна шефство лелаелга, цхьабакъда, царгара хьахулаш цхьаккха гIо-новкъостал-м дац. ХIаьта хатта лов, хьанна эшаш ба цу тайпара шефаш?

ХIаьта цIеношта-интернаташта-м чIоаггIа эшаш ба шефаш, бокъонца бола шефаш а хургболаш. Цу хьакъехьа дика опыт, вай лакхема ювццара, йолаш я республике, шерра дIа-са йоаржае а еза из.

А. НАБОКОВ,
Облсовпрофа паччахьалкхен социальни страхованин яра отдела инструктор.

Халкъа кхоллам

Вайнаьха халкъа кхоллам ший ирача, хьаькъалерча дешаца массаза теркам тIаозаш хиннаб. Халкъа вахарцара дикадар, эздийдар, тIехьенна кхетам луш дар хестадеш, зенедар, вахар нйрчадоаккхаш дар гучадоаккхаш а бегдоаккхаш а ба халкъа багахбувцам.

Шаьрача, хоза бужача вайнаьха меттаца вIаштIехьбаьккха а ба из. ГIалгIай меттала йоазув хьакхеллачул тIехьагIа шерра дIаязбе болабаьб халкъа кхоллам. Из кепаетташ ара а бийнаб тайп-тайпарча изданешка.

Цхьабакъдда, наха цун чIоагIа терко еш хиларца дувзаденна халкъа кхолламцара хьашташ ди тIехьа дукхагIа хулаш доагIа.

Цудухьа дуккхача газет дешарий дехарагIа оаха тахан денз «Сердалон» оагIош тIа кепаетта доладу халкъа кхолламцара цхьадола дувцараш.

Сий

(ГIалгIай легенда)

Дукха ха я из хинна. Цхьан хозача Iуйранна вIашагIкхийтта хиннад Хийи, Мухи, ЦIии, Сийи. Дуненга хьажа цхьана арадаргда вай, аьнна, барт а баь, арадаьннад уж.

Хий дIатIа мел кхаьчача метте зизаш а, буц а хоза бос тIа а байя дийнлуш хиннад, тхир а дуллаш хиннад, хиш а Iодолалуш хиннад.

ЦIи тIа мел кхаьчача метте боад дIайоалаш хиннай, шелало гIорадаь Iамаш а, гIор дIа а яьле, дийнлуш хиннад.

Мух тIа мел кхаьчача моттиге эрзаш шоайла моаршал хетташ мо, вIаши кортош лестадеш хиннад, хIаьта цонашкареи кхашкареи баьцаш даьре шовлакха чачакхаш мо теркаш хиннай.

ЦIии, Мухи, Хийи дехьа а сехьа а ловзараш а деш, дIаиюхеи удаш, ловзаш лелашехьа а, Сий дIа а юха ца удаш, ший корта лакха хьал а айбаь, нийса дIаихад. Мохк лорабеш бола халкъа турпалаш из бIарга ма дайнге гIадболхаш хиннаб.

Юххера а уж доттагIий — Хийи, Мухи, ЦIии, Сийи — вай ГIалгIай мехкарча цхьан акхача лоам тIа кхаьчаб.

Мух, цу лоама го баха эттаб, зIамига тIой дIаи - юхеи керчадеш ловза а деш.

Хий цу лоамах Iочуудача хи тоатолгех дIакхийттад.

ЦIи цу лоаман лаьтта кIалха йоаллача цIерца къамаьл де эттай.

ХIаьта Сий, шек а доацаш, лоам тIа дIа а этта, ший васкеташ лорадеча наьха боахамашка хьежаш лаьттад.

— Новкъостий, — аьннад цхьанна метте ца соцача Михо. — ДIахьажал вайна хьалхашка бIарг дIа мел кхоачача ухкача аренашка. ЧIоагIа безам ба са царна тIагIолла сакъерда. Iоухача хиво а раьза хинна тIаийцад из. ЦIи а раьза хиннай цу деша. Сий йист а хиннадац.

— Вайна вIаши ховргдолаш цхьа белгало хилча бакъахьа яр-кх. — аьннад ЦIеро. Вокхар тIаийцад из.

—Цхьаннахьа, цIенах дале а, кIина холах дале а цIи яьнна шоашта бIаргаяйча — халаш со цига йолга, — аьннад ЦIеро.

—Арен юкъе эрз шоашта бIаргабайча, халаш со цига долга — аьннад Хиво.

— Теркаш долча гIанои, наькъа юккъе айбенначa демои, гучабоаккхаргба шоана со, аьннад Михо а.

Из шоай хабарга ла а дувгIаш, доллачахьа латталга зийча, — Сий, хьо хIана латт йист ца хулаш? — аьннад Михо, — МалагIча белгалонах корадоагIаргда тхона хьо?

—Бехк ма баккхалаш, доттагIий, — аьнна маьлхара йист хиннад Сий, — вай вIаши къаста деза, хIана аьлча, кIезигача хана а сох дIакъаьстачунга кхы цIаккха а сона тIава таро хилац.

Замой Уциг

(гIалгIай легенда)

Шоане ваха а вахаш, гIала а йолаш, дала теха майра саг хиннав Замой Уциг. Аькхе ухаш, бахаш хиннаб цу хана нах. Хьулеи, БаьлгIанеи, ТIаьршеи доагаде дахча г хиннадац. ХIаьта аьнна а, ца аьнна а аькхе вахача саго ше дахьача аькхан тIаи пIендараши, хIара вира михьа тIара шиъ гар дахчеи Iодилла дезаш хиннад Уцига цIагIа.

Цу хана ТIаьрше вахаш хиннав цхьаькха Уциг. ХIаьта цун йоI маьре йодача дийнахьа, хьоалчагIана кхо ка а боалабеш цхьа саг хиннав воагIаш.

Хьаара а ваьнна, фу саг ва хьо?—аьнна шийга Замой Уциг йист хилча, кхоана ТIаьршечарча Уцига йоI маьре йодача хьоалчагIа ийца вода саг ва со, аьннад вокхо.

— Хье хьалкхаьчача хьайгара хьоалчагIа Шоанерча Замой Уциго дIадаьккхар согара, аргда Iа. ХIаьта хьайгара хьоалчагIа а дийя, хьай йоI маьре яхийта, аз йоахар аргда Iа ТIаьршечарча Уцигага, — аьнна вахийтав из саг Замой Уциго.

Бакълув из, аьнна шийгара хьоалчагIа а даь, йоI маьре яхийтай ТIаьршечарча Уциго, хьал а кхаьча шийца хиннар цу саго шийга дIадийцача.

Тоъала ха яьннача гIолла, ТIаьршечара Уциг ваха хиннав Шоане. Юрта кхаьчача Замой Уциг вайнав цунна.

— Сабарде, са дувца хIамаш да хьоца, со IотIакхача а воалл хьона, — аьннад ТIаьршечарча Уциго.

ХIаьта вIаший шалташ а Iийтта, циггача дIаваьннав уж шаккхе а. Цу дийнахьа денз йоал телга дIадаьннад йоах гIалгIай мехкара.

Дукха ха я Муталиева Хьамида Лида Назрановски районни больнице болх беш йола. Цун деррига вахар а медицинаца, унахошца дийза да. Бокъонца кхийна а ялалехьа яхар из цу сфере.

— Дега дуккхадезаденна гIулакх дIадахьа, хьамсара професси караерзае са таро хургьяцар вай мехка Конституце енна бокъонаш ецаре. Са наьна, наьн-наьна, уж санна болча эзарий хиннаяц цу тайпара таро, — йоах Лидас.

ХIаьта цо бизза пайда ийцаб цу бокъонех. Дика Iомадаьд ше болх беча боарамагIара медицински Iилма. ХIара деннарча балха тIа цунах пайда ийбу.

Лидай вахаре доккха дакъа дIалоац самообразоване а. Цо ца дешаш дIадахийтац периодически кепайоазон тIара кердадараш. Дешарал совгIа, цига зеденна пайдане дар практике юкъедоаладу, духхьал дарбан хьакъехьа хинна ца Iеш, больница дерригача вахара хьакъехьа а.

Эздий, хьаьнала, вахара гIулакх, унахой хьал дика довзаш саг я Лида. Мел боккха Iоткъам цунна хиларах юхь тIара елакъажар дIадаьнна, цIимхара гургьяц из цIаккха а.

Наьха а унахой а баркал да даим Лидайна тIехьа, из да доккха ираз а вахарера аьттув а. ХIаьта цун хьаьнала къахьегам дуккхача совгIаташца, баркалашца белгалбаьхаб укх йIаьхкача хана.

СУРТА ТIА: Л. Муталиева, Назрановски центральни районни больница кертера медицински йиша.

С. ХУГАЕВА сурт.

ДОККХАЛ ДЕ ДОАГIА

Капиталистически мехкашка дешарах, унахцIено лораярах мах боаккх, хIаьта из мах бала таро ца хилча, образовани йоацаш хийла саг вус цига. ГIулакх кхыча тайпара да Советий мехка. Шийна езза говзал караерзае, еззача моттиге дешара заведени чакхъяккха бокъо я хIаране. Цул совгIа, вайцига дешаш болча студенташта стипенди а тел, хоза кийчъяьча, вахара дика хьалаш долча общежитеца Iалаш а бу уж.

ХIанз школай реформана беннача кердача лостамо геттара шера никъ хьабийлаб езаш йола говзал караерзае. Цхьаццадола предметаш кIоаргагIа Iомаде таронаш я школашка деша дагIача берий. ДукхагIа теркам тIаухийт цу предметашта, шеръю программа, берий хьашташ кIоаргду.

Со школе физика хьехаш йола дукха ха я. Из предмет дезаш а цунца хьашт долаш а дукха дешархой нийсбеннаб сона аз болх беча юкъа. Цхьабакъда, мадарра из довзаш а, Iомаде а цунца бувзам бола говзал караерзае безам болаш а вола саг из де вIаштIехьа ца доалаш виса моттиг кораяьяц.

Нагахьа санна дезал кхаба безаш е материальни таро йоацаш саг вале, цун бокъо я вай мехка моллагIча миIингера дешара заведени заочно дешаш чакхъяккха е сайрийнарча отделене деша. Цул совгIа, юкъера школа болх беш воллаше а чакхъяккха таро я хIара советски сага. Уж вайна СССР Конституце енна бокъонаш я. Цу тайпарча паргIатонашка сатувсаш миллионаш гражданаш ба кхыча мехкашка. Цудухьа, сога диллача, вай тахан доккхал де доагIа воашка кхаьчачох.

М. ГОРБАКОВА,
Назранерча школа-интерната хьехархо.

ДОТТАГIАЛА, КЪАХЬЕГАМА, ИСКУССТВА ЦIЕЙ

Маьрша воагIалва хьо, са тешаме доттагIа, воша! — Цу дешашца тIанийцар Къулбаседа-Кавказа вежарашха йолча республикашкара хьаьший «Родина» совхоза къахьегамхоша шоай хьувкъама цIейга.

Цу боахама коллектив дуккхача ханара къахьегама традицеш йолаш я. Укхаза вIаши оагIув а билла шовзткъеи итт шу совгIча хана къахьегаш ба тайп-тайпарча къамех бола нах — эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, украинцаш, корейцаш, кхыбараш — шовзткъа совгIча къамех бола викалаш. Шоай къахьегама династеш хьахиннай цига, производстве хьалхалаттараш, орденоносцаш ба.

ПланагIа къестаду укхаза соцкультбыта дешаш. Амма проблемаш а я.

ХIаьта уж еррига лакхаленаш белгалъяьхар цIей долча хана. Совхоза профсоюзни комитето, парткомои администрацеи дуккха кийчон болх бир.

ХIаьта укх деношка фонфарай оазаша хоам бир цIей дIадоладарах.

Из дIадоладелар Къулбаседа-ХIирийчен В. И. Ленина цIерагIча колхоза, Кабардино-Балкаре «Нальчинский» совхоза викалаш тIаэцаргара. ЦIейга дакъа лоацаш яр хьаьший художественни самодеятельноста коллективаш а вай республика творчески низаш а — Ножай-Юртовски райнера халкъа инструментий оркестр, НГIАССР культура заслуженни болхлой Майя Митинаи Александр Колпикови.

ЦIей чакхдоалаш хиннача майдан тIа поселкера берригаш хIана бац, аьнна бола бахархой гулбеннабар. ХIаьта эггара сийлахьа йола моттигаш дIаеннаяр къоанoшта, Сийлахь-боккхача Дай мехка тIемеи къахьегамеи ветеранашта.

Духовой оркестра марш а локхаш, майдан тIа йоал знаменосций колонна, цунна тIехьа боагIа ветеранаш-орденоносцаш Шамсадов Хас-Мохьмад, Чеснов Юрий, Солнышкина Антонина Дмитриевна. Царна бокъо еннай символически хьувкъам дIачубалеи къахьегама сийлен эстафета кагирхошка дIаялеи. ХьатIаотт торжественни минуташ — цу дийнахьа юрта боахама къахьегамхой мугIарашка дIаэцаш болча кагийча наха, ветераний бера эстафета хьанийцачул тIехьагIа, къахьегама сийлен цIи хьалсегар.

ТIаккха юртарча кагирхошка, шоай дайи ноанойи къахьегама никъ хьаллоацаш, совхозе болх бе бусилга дехаш, кхайкарал дир поселкерча наха лоархIаш волча вахархочо Ибишев Сулеймана.

Укхаза, цIей долча дийнахье а, социалистически яхь лелаяра договор чIоагIийр КБАССР «Нальчинскийи» НГIАССР «Родинаи» совхозий коллективашта юкъе.

Вай республике дика традици а хинна дIаэттад СССР Герзашцарча низий мугIарашка болхаш бола призывникаш торжественни хьале накъабоахилга. Из традици хьаллаьцар «Родина» совхоза къахьегамхоша а.

ТIема ветеранашта хетадаь дIайха дешаш аьнначул тIехьагIа, хургболча бIухошка къамаьл дир тIема ветерана № 36 йолча юкъерча школа директор хиннача М. И. Берфирера. Кагирхой могаш-маьрша хулга ловш, ловца а баьккха, шоай бIухой толамашца мехкахой дегаш цар гIоздоахаргхиларах шоаш тешаш хилар дIахайтар цо.

ХIаьта цIей чакхдаьлар хьаьшийи фусамдайн художественни самодеятельноста коллективаша дакъа а лоацаш оттадаьча доккхача концертаца.

Вай мехка дахача къамий дохаргдоаца вошал гойташ дола къаьгга масал дар из.

Ш. ШАМСАДОВА,
Облсовпрофа самодеятельни кхоллама Межсоюзни ЦIен методист.

ХУРГЙОЛЧА ПЕРЕПИСАХ

БоагIIача боарамагIа Ерригсоюзни перепись дIаяхьара лоархIаме да, наха юкъе политически кхетама болх бар. Республике бахача нахага дIахайта деза сендухьа еш я перепись, цун ха. ХIара саг кийчве двеза переписной листа тIа долча хаттарашта бакъахьа жоп лургдолаш.

Вай республике цу гIулакха тIехьа дукха болх беш я радио, телевидени, дукхатиражни районнии газеташ. Газета оагIонаш тIа кепайийтта статьяш, информацеш, заметкаш а я. Перепись еш йолча счетни кадрашта лаьрхIа СССР-а Госкинос арадаьккха короткометражни учебни фильм да, мехка бахача нахах лаьца. «Счетчик переписи населения» яха цIи йолаш да из. Из фильм центральни телевидене гIолла хьокхаргда 14 октябре, пIаьраска дийнахьа «Ха» яха программа чакхъяьнначул тIехьагIа. Ерригсоюзни перепись еча болхлошкара дех оаха цу фильмага хьожилга.

С. ТАСУЕВ.

ЦIИ ХЕЗА ПАНДАРЧА

Дукха ха йоаццаш вай республике дездир I. Димаев ваьча дийнахьа денз 80 шу дизар. Из таьрахь дездеш сайре хилар Урус-Мартанозски РДК. Урус - Мартановски культура Дворецо пандарча Димаев Iумара цIи лелаергйолаш чIоагIдир.

Дуккха шераш хьалха Мартан тIа къеча сага Димай дезале кIаьнк ваьв. Димай йоI Оружа дика пандар локхаш хиннай. Йишас пандар а локхаш боккхагIчар тIоараш а детташ зIамига Iумар халхавоахар. Цу хIаманца Iехалуш шоай хала вахар дицлора царна. Пандарцара безам боккха хиларах Iумар а сиха Iомавелар из лакха. Бакъда, маIача сагага из гIулакх товш ца хеташ, раьза боацаш цунгара пандар дIабоахар цIагIарбараша.

1929 шера Урус-Мартане хьайир радиоузел. Укхаза дIадоладелар цун къахьегама вахар. ХIанза-м гаьнара лоаман юрташка а дIахозар Iумара пандара оаз.

1932 шера цо болх бу Грознерча вай къаман театре. Ший 27 шу даьлча Нохч-ГIалгIай радиовещане оркестра пандарч вар.

ХIанз телевиденеи радиовещанеи комитета музыкальни вещанегIа редактор йолча Ахмадова Тамарас дувц: «Музыкальни произведени, ше доагIIача бесса хилча, 2—3 минута чакхъяла езаш я. ХIаьта Iумара цахаддаш, кIаьд па луш, ше локхача ашарашта импровизаци а еш лакха могар».

Цудухьа шийна духьала Тамара Iо а хоайийя, цо оалар: «Тоъаргдолча ханна кулг лостадергда Iа, аьле».

Вайна тIом хьалехьа 1940 шера Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни артист яха цIи еннаяр цунна. Цу хана «Вайнах» яхача пачхьалкхен халхара ансамбла аккомпониатор вар из. Иллиалархочунца Хамхоев Ахьмадаца цхьана каст-каста радио записеш еш а вар. Цигара, цар цхьана баьча балхагара хьайоагIаш я вай къаман вокальни искусство. Хамхоев Ахьмада дувц: «Iумар геттара чIоагIа эздел долаш, саг вар, наьха дика дар мара зецар цо. Цунца болх бе атта дар. Керда илли хьахезача, цу саххьате лака тIа дуллар цо. Цудухьа илли Iомадеш оаха дукха ха яккхацар. Цу хана, дукхагIдолча даькъе тха репертуаре советски революционни иллеш дар.

ДагайоагIа сона Нальчике хинна гастролеш. Из цига хьамсарвар санна тIанийцар, тхоца кхы а дукха пандарчаш а дахчанпандарчаш а боллашехьа. Укхаза, Нальчике долаш Димаевца цхьана Iо а яздаь, оаха аьлар «Иола сога» яха илли. Кхо-диъ ди далалехьа тхога эзарнега кхоаччаш нахагара каьхаташ даьхкар».

Казахстане I. Димаевс болх бир Куйбышевски оперни театра артисташца. Театр гастролех Семипалатинске, Павлодаре, Фрунзе долча хана, цунга ладувгIа, Даьхен оаз хаза доагIа тхо, аьле театре боагIар дукха вайнах, Кавказера арадаьхача кхыча къамий викалаш.

1960 шера I. Димаевна НГIАССР хьалкъа артист яха цIи лу. Цу шерашка Нохч-ГIалгIайчене хьоашалгIа баьхкабар цIихеза бола музыковедаш, композитораш Эшпай, Бойко, Мураделли. Iумара кхолламах доккхал деш «Кавказски музыка доктор» аьнна цIи елар цар цунна. Димаева ашараш ларде а лаьца «Кавказски симфони» язъе дагавар гуржий композитор Мураделли. ХIаьта цIаьхха Мураделли кхалхар бахьан долаш из кхоачаш ца хулаш дисар.

I. Димаев — дезала музыкантий династе керте латт. Цун кхаь воIо шоай даь никъ хьанийцаб. СаIндеи Iомарбекеи даь 120 йиш ноташ тIа йиллай, цунца цхьана цар хьайийлай къаман пандара школа.

Iаьла, бакъдар аьлча, кхыча лостаме болх беш ва, эстраде. Вайна ховчча бесса, цига дика толам боалаш а ва.

Iаьлас укх вIашагIкхетаре цхьа къайле гучаяьккхар — шоай дас Iумара стихаш язъеш хинна хилар. Бокъалдар аьлча, ше кIоарга поэтически натура хиларга хьежжа, дега чулоацам ашаращца меттел, стихашца а хьагоайтар цо. Цу сайрене Iаьлас даь массехк стихотворени йийшар.

Укхаза хьоашалгIа баьхкабар I. Димаева соратникаш, цунца цхьана болх баьраш, цунца во а дика а декъаш хинна цун доттагIий.

Цул тIехьагIа Ш. Эдисултанов, В. Дагаев, М. Айдамирова, И. Усманов, Р. Паскаев ишта кхыбараш юкъе а болаш концерт делар.

Ф. ГАЗДИЕВА.

УКРАИНСКИ ССР. Договорни декхараш кхоачаш а даь, «Коммунар» яхача запорожски заводо шу доладеннача хана денз кхы тIа 6,7 миллион сома маьха продукци арахийцай. Къонабарий бригадашта юкъе шерра яьржай ВЛКСМ 70 шу дизара наькъбахара тIехьара яхь.

СУРТА ТIА: автомобилаш дIалуча ОТК контролер комсомолка Людмила Бугаева.

А. КРАСОВСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ТЕРКАМГА!

Нохч - ГIалгIай облсовпрофо къахьегамхошка дIахойт торговле общественни кхачан, бытовой гIулакхаш дара сфера предприятейи организацейи балха профсоюзаша тIахьожам лоаттабара йола республикански штаб вIашагIъеллалга.

Оаха дехар ду шуга замечанеш, жалобаш, предложенеш хьаяхкийта укх адресагIа: Нохч - ГIалгIай облсовпроф, г. Грозный, Полежаева улица, 9/16, 1-гIа этаж, №№ 6 йола комната. Телефонаш: 2-95-17, 2-05-79.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 ОКТЯБРЬ, ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — «Здравствуй, музыка».

9.20 — «Ялат — цIердош да». Художественни фильм. 5-гIеи 6-гIеи сереш. Перерыве — 10.35 — Кердадараш.

15.30, 17.25 — Кердадараш.

15.45 — «Пятилетка: гIулакхаши нахи». «Дошо туфелька», «Лехама юхьигаш», «Гаьнара Малхбоале» яхача документальни фильмай премьера. Киножурнал.

16.45 — Сен-Санса музыкальни ганз. Оркестрацарча фортепианон дола шоллагIа концерт. Соль-Минор.

17.30 — «Ялхайтта шу далалзеи боккхагIеи».

18.15 — «Коа тIа», «ЦIа доацараш», «НовцIолг» яхача мультипликационни фильмай премьера.

18.45 — «Тахан дунен тIа».

19.05 — «Кузьмичева урокаш». 4-гIа передача.

19.20 — «Саги закони». Передаче дакъа лоацаш ва СССР-а Лакхехьарча Суда председатель В. И. Теребилов.

19.45 — «Ялат — цIердош да» яхача художественни фильма премьера. 8-гIа сери.

21.00 — Ха.

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — ФРГ телевидене программа.

22.50 — «ТоIадаь хIаландаь зизаш» яхача телевизионни художественни фильма премьера (ФРГ).

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.15 — «Полоцкая жемчужина». Iилман - популярни фильм.

8.35, 9.35 — Н. В. Гоголь. «Ревизор». 7-гIа класс.

9.05 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.

10.05 — Iилма: теори, эксперимент, практика.

10.35, 11.35 — Природоведени. 3-гIа класс. ГIанаш легача хана.

11.05 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.

12.05 — «Арсенах дола илли». Художественни фильм. 2-гIа сери.

13.10 — «Iаламца барта». «Лоамашка вахар», «Отпуска темах» йола импровизаци» яха телевизионни документальни фильмаш.

14.00, 22.55 — Кердадараш.

14.05 — Телефильм юхахьокхара дийнахьара сеанс. «И это все о нем». 6-гIа сери.

17.25 — Кердадараш (гIалгIай меттала).

17.30 — Фильм-реклама.

17.35 — Дезален педагогика.

18.05 — «ХIара письмон — теркам» (нохчий меттала).

18.30 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.

18.50 — «Телезу». (Укх шера 28 сентябре хиннар юхахьокхар) (нохчий меттала).

19.20 — «Депутатий гIулакхаш». Прямой передача. Телефонаш: 2-26-68, 2-93-92, 2-01-65.

20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!

20.10 — «Уральски чекисташ». Док. фильм

21.00 — Ха.

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «Эрсий художественни культура — 1000 шу». СССР художествай Академе залашкара выставка.

14 ОКТЯБРЬ, ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — «Гушдар — теша халадар».

9.35 — «Ялат—цIердош да». Худ. фильм. 7-гIеи 8-гIеи сереш. Перерыве — 10.35 — Кердадараш.

15.30, 17.10 — Кердадараш.

15.45 — «СибрегIа гIоллеи Гаьнарча Малхбоале гIоллеи». «Буянова наькъаш», «Игарка навигацех ях», «Хьехархочун Каменька каникулаш» яха телевизионни документальни фильмаш.

16.40 — «Сендухьа, хIана?».

17.15 — Iилма: теори, эксперимент, практика.

17.45 — Украински телевидене программа.

18.45 — «Тахан дунен тIа».

19.05 — «Кузьмичева урокаш». 5-гIа передача.

19.20 — ЦТ экрана тIа эггара хьалха. «Iаьржа сек дола кIай оалхазар» яха художественни фильм.

21.00 — Ха.

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «Бахача наьха переписа счетчик» яхача Iилман-популярни фильма премьера.

22.10 — «Взгляд». Сайрийнара информационно-музыкальни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.15 — «Им ца дула монах Иакинф Бичурин». Iилман-популярни фильм,

8.35, 9.35 — А. С. Пушкин. «Салтан паччахьах бола фаьлг». 4-гIа класс.

9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.

10.05 — Дахчан тIара резьбаи росписи.

10.35, 11.35 — А. С. Пушкин. «Дубровский». 5-гIа класс.

11.05 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.

12.05 — «Даьй лаьттах йола ода». Док. фильм.

13.00 — «Баскилг». Художественни фильм.

14.25, 22.55 — «Кердадараш».

14.35 — Фортепиано локх И. Жукова.

17.15 — «Кердадараш» (нохчий меттала).

17.20 — «Хьано дIатIаэцаргда шийна?». Док. фильм.

17.45 — «Кино: хувцамий ха».

18.25 — «Эцархо. Прилавок. Продавец». Рейд.

18.45 — Спортивни вахар.

19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.

19.30 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»

19.40 — «Бакъдолчун позице тIера». Прямой передача. Телефонаш: 2-26-68, 2-93-92, 2-01-65.

20.30 — «Шун письмошка хьежжа». Концерт.

21.00 — «Ха».

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «Алов». Худ. фильм-монографи.

22.40 — «Цхьан юрта фаьлг». Док. фильм.

РАДИО

13 ОКТЯБРЬ, ЕРА

7.45 ГIулакх сихдара баргал етташ.

7.57 — 8.00 Передачай программа. Хаоттам.

8.15 Республикански газетий обзор.

8.27 Передачай программа.

8.30 «Интернационализм — вай вахара закон» (гIалгIай меттала).

8.50 — 9.00 Музыка.

11.15 «Патриот» (нохчий меттала).

11.30 «Мишта кхоачашъяьй предприятеша гуйран-Iан сезона кийчо?» (нохчий меттала).

11.45 — 12.00 «Болхлочунна хетар».

15.15 — 15.30 «Арендни подряд болх беш я» (гIалгIай меттала).

16.00 Передачай программа. Хаоттам.

16.01 Къамаьл ду районерча радиос. Надтеречни районера передача.

16.16 — 17.00 Назрановски трикотажни фабрика хьалхалаттачарна йола музыкальни программа.

18.00 Керда хоамаш.

18.30 Хоамаш.

18.40 — 19.00 Музыка.

14 ОКТЯБРЬ, ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.25 — Передачай программа.

8.30 — «Къаьнарча юрта къонал». Очерк (нохчий меттала).

8.45 — 9.00 Дикал — предприяте кизга (гIалгIай меттала).

11.15 — 12.00 «Халкъа иллиалархой» яхача циклера передача.

15.15 — 15.30 «Перестройка публициста бIаргашца» (гIалгIа меттала).

17.25 Передачай программа. Хаоттам.

17.16 «Вай город — вай цIа» (гIалгIай меттала).

17.31 «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).

17.46 ДоттагIала концерт.

18.00 Керда хоамаш.

18.30 Хоамаш.

18.40 — 19.00 «Вахара хьисап — советски».

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 16—21, Грозне 19—21 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, кIезиг-кIезига догIа а делхаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 6—11, дийнахьа 15—17 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-37-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувлшинареи, ереи, шоаттеи деношка